

**OSMANLI HUKUKUNDAN GÜNÜMÜZE EVLÂT EDİNMENİN
MİRAS HUKUKUNA DAYALI SONUÇLARI***

Doç. Dr. Esra YAKUT**

Arş. Gör. Gözde ÇAĞLAYAN AYGÜN***

**RESULTS OF ADOPTION ACCORDING TO LAW OF
SUCCESSION FROM THE PERIOD OF OTTOMAN LAW TO
MODERN TIME**

* Yayın Kuruluna Ulaştığı Tarih: 16.03.2018

Kabul Edildiği Tarih: 05.04.2018

DOI Numarası: [10.15337/suhfd.407138](https://doi.org/10.15337/suhfd.407138)

** Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Tarihi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

E-mail Adresi: eyakut@anadolu.edu.tr

ORCID ID: orcid.org/0000-0003-0631-3633

*** Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medeni Hukuk Anabilim Dalı Araştırma Görevlisi

E-mail Adresi: gozdecaglayanaygun@anadolu.edu.tr

ORCID ID: orcid.org/0000-0001-5099-0178

ÖZ

Osmanlı Devletinde, kimsesiz çocukların korunması amacı ile bir aile yanına yerleştirilmesi uygulaması, İslâm Hukukuna benzer bir şekilde biçimlendirilmiştir. Bunun dışında, devlet içinde, ihtiyacı olan çocukları korumaya yönelik farklı uygulamalar da mevcuttur. Mümeyyiz olmayan çocukların “koruyucu aile” olarak evlât edinilmesi, mümeyyiz olan çocukların “besleme” olarak aile yanında çalıştırılıp, meslek öğrenmelerinin ve korunmalarının sağlanması bu uygulamalardandır. Her iki durumda da çocuğun nafakası, yanına yerleştirilen aile tarafından karşılanmış ama aile ile çocuk arasında nesep bağı doğmamıştır.

Kimsesiz çocukların korunması düşüncesi “evlât edinme” kavramı ile ilk defa yasal olarak kendini 1926 tarihli Medeni Kanunda göstermiş; yürürlükteki Kanunla da varlığını bazı değişikliklere uğrayarak devam ettirmiştir. Böylece evlât edinme kurumu Türk Hukuku içinde yerini almıştır. Birden fazla sayıda evlât edinme şeklinin olması evlâtlığın haklarının, özellikle de miras haklarının, farklılaşmasına neden olmuştur. Evlâtlıklar, farklı kanunlara göre farklı miras haklarına sahiptir.

ANAHTAR KELİMELEER: *Tebennî, İcar-ı Sagîr, Besleme, Evlât Edinme, Miras Hakkı.*

ABSTRACT

The practice of giving abandoned children under the protection of families in Ottoman Empire is similar with the practice accepted in Islamic Law. Besides that, there were some different practices in the Empire carried out for the protection of children. Children below 7 were adopted by families under the title of “Foster Family” while children above 7 were given to the protection of families as “Besleme” (adopting a child who helps housework; with no rights of succession” in the Ottoman period; these children who were protected by the families as ‘waiting maids’ used to work and learn a profession. In both practices, alimony payment of the child was made by the family for whom the child worked, but there were not a lineage relation between the family and the child.

The idea of protecting abandoned children firstly appeared in Civil Law dated 1926 under the concept of 'adoption'; some changes were made, but the Law in force continued. Thus, the Institution of adoption was included in Turkish Law system. Existence of more than one type of adoption caused differentiation of the right of the adopted child, especially the right of succession. Adopted child has different rights of succession according to different laws. Adoption process is significant in terms of the Law of Succession. Adopted children can have different rights of succession according to different Laws.

KEY WORDS: *Tebennî (Adopting a Child), İcar-ı Sagir (Fostering Children of Poor Families With Maintenance Payment), Besleme (Adopting a Child Who Helps Housework, With No Rights of Succession), Adoption, Right of Succession.*

I. İSLÂM HUKUKUNUN EVLÂTLIK KURUMUNA BAKIŞI

İslâm dini, aileyi, toplumun en küçük birimini oluşturan dinî ve sosyal bir kurum olarak görmektedir. Çocuğun uzun süre anne ve babasının bakımına muhtaç olup, küçük yaştan itibaren eğitilmesi gerekliliği, aileyi zorunlu kılan en önemli unsurlardan biridir.¹ Bu durum, İslâmiyet'in çocuklara ve onların eğitimine verdiği önemin dikkatle incelenmesi gereken noktasıdır. İslâm hukukunda anne-babası ya da onlardan biri sağ olan, çocuklarının gelişimi ve eğitimi ile ilgilenecek durumda bulunan ebeveynler açısından, çocukların haklarını korumaya yönelik çeşitli düzenlemeler mevcuttur.² Fakat anne-baba

¹ ÖZTÜRK, Hüseyin, (1990). *Kınalızâde Ali Çelebi'de Aile*, Ankara: Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları, s. 97-98.

² Bu konu ile ilgili detaylı bilgiler, İslâm Hukuku kitaplarının "Hidane Hakkı" (Küçüğü yanında bulundurmamak, ona bakmak ve terbiye etmek hak ve vazifesi (velâyeti), "Nafaka hak ve mükellefiyetleri" başlıkları altında toplanmış olup çalışmamızın sınırları nedeni ile ele alınmamıştır. Bkz. KARAMAN, Hayrettin (1991). *Mukayeseli İslâm Hukuku*, C.1, İstanbul: Nesil Yayınları, s. 340-352; ERBAY, Celâl (1998). *İslâm Hukukunda Küçüklerin Himayesi*, İstanbul: Rağbet Yayınları, s. 148-211; AKGÜNDÜZ, Ahmet (2011). *İslâm ve Osmanlı Hukuku Külliyyâtı. Özel Hukuk-1*, C. 2, İstanbul: Osmanlı Araştırmaları Vakfı, s. 273-276. Ayrıca konu ile ilgili detaylı bir çalışma için bkz. AKGÜNDÜZ, Ahmet (1984). "İslam Hukukunda Çocuğun

ve yakın akrabaların ölümü sonucu muhtaç ve kimsesiz duruma düşen, sokağa terk edilip anne-babası bilinmeyen çocukların durumu İslam Hukuku açısından ayrı bir değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Bunun en önemli nedeni İslâm Hukukunda evlâtlık kurumunun olmamasıdır. İslâm'ın ilk dönemlerinde eski geleneğin devamı olarak bir süre korunan evlâtlık kurumu,³ Medine döneminde nazil olan, "Allah evlâtlıklarınızı öz evlâtlarınız saymamıştır"⁴ mealindeki ayetle kaldırılmış, ardından gelen ayette de evlâtlıkların evlât edinene değil asıl babalarına nisbet edilmesi emredilmiştir.⁵

İslâm dininin, atalar kültürünü devam ettirmeye yönelik bir anlayışı benimsememesi, çocuk sahibi olamayan ailelerin başka arayışlara yönelmesini engellemiştir. Ayrıca İslâm Hukukunda boşanıp yeniden evlenmeye ve birden fazla evlilik yapabilmeye imkân tanıyan uygulamaların bulunması çocuksuz ailelerin ihtiyaçlarını gidermeye yöneliktir. İslâmiyet böylece çocuğu olmayan ailelerin, çocuğu olan ama ekonomik yetersizlik, anne-babadan birinin vefatı vb. nedenlerle çocuğunu başka aileye vermek isteyen kişilerden evlâtlık almasını engellemiştir. İslâm Hukukunun evlâtlık kurumunu onaylamamasının doğal bir sonucu olarak, evlâtlığın nesebi evlât edinene bağlanmamış ve aralarında evlilik engeli doğmamıştır. Miras hukuku açısından da herhangi bir mirasçılık ilişkisi ortaya çıkmamıştır.⁶

Bununla beraber İslâm Hukukunda "lakî" terimi ile ifade edilen "terk edilmiş ya da kaybolmuş olup başkası tarafından bulunan ve anne-babası da

Hukuki Durumuna Genel Bir Bakış", *Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C.1, S.2, Diyarbakır, s. 415-439.

³ Evlâtlık kurumunun korunmasına verilebilecek en güzel örnek, Hz. Muhammed'in azatlı kölesi Zeyd'i evlât edinmesidir. Hz. Muhammed, "Şahit olun, Zeyd benim oğlumdur, o bana mirasçı olacak, ben de ona mirasçı olacağım" diyerek Zeyd'i evlât edinmiştir. Bkz. SAĞLAM, Osman (2006). *İslâm Hukuku Açısından Evlat Edinme*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 19.

⁴ el-Ahzâb, 33/4.

⁵ AYDIN, Mehmet Akif (1995). "Evlât Edinme", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C.11, İstanbul: İSAM Yayınları, s. 527.

⁶ *Y.a.g.m.* s. 528; AKTAN, Hamza (1992). "İslâm Aile Hukuku", *Sosyal-Kültürel Değişme Sürecinde Türk Ailesi*, C. II, Ankara: Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları, s. 426-427.

bilinmeyen çocuk"⁷ ların temel haklarının ve ihtiyaçlarının güvence altına alınması, insanî ve dinî bir gereklilik olarak görülmüştür. Burada esas olan, anne-babası bilinmeyen ve çeşitli nedenlerle (fakirlik korkusu, zina suçlamasından kurtulmak için vb.) terk edildiği anlaşılan çocukların himaye altına alınmasıdır. Kaybolmuş ve ailesi tarafından aranan çocuklar açısından ise aslolan anne-babalarını bularak, onlara kavuşmalarını sağlamaktır.⁸

Terk edilmiş çocuğu bulan kimse eğer tam ehliyetli (akîl ve bâliğ) ise onu bakım ve gözetimine alma hakkına sahip olabilir. Ancak bu kişi, çocuğun nesebini üzerine geçirerek, onu evlât edinemez. Burada amaç; tam ehliyetli bir kişi tarafından, kimsesiz çocuğun haklarının korunması, onun eğitilip yetiştirilerek topluma kazandırılmasıdır.⁹ Bu amaçla çocuğu yanına alan kimse, çocuğun nafakasını karşılamakla yükümlü değildir. Ancak hâkimin izniyle bu yükümlülük yerine getirilebilir. Hâkim kararı ile ödenen nafakalarda, sonraki yıllarda çocuğun babasının çıkıp gelmesi durumunda, nafaka ödeyen kişi, ödediği miktarı çocuğun babasından talep etme hakkına sahiptir. Ya da çocuğun üzerinde bir mal varsa ondan geri isteyebilir. Çocuğu yanına alan kişi, hâkim kararı olmadan, kendi isteği ile nafaka ödemişse bu tür taleplerde bulunamaz.¹⁰ Normal koşullarda kimsesiz çocuğun nafakası, sağlığı nedeni ile ihtiyaç duyduğu ilaç parası, evlendirildiği takdirde karısının mehir bedeli devlet hazinesi tarafından ödenir. Çünkü kimsesiz çocuğun mirası varsa ve vâris bırakmadan vefat ederse, mirasın tamamı devlet hazinesine kalır.¹¹ Kimsesiz olan kişinin hataen işlediği bir cinayetin diyeti de yine devlet hazinesinden karşılanır. Bunun da en önemli nedeni kimsesizin varis bırakmadan ölmesi durumunda terekisinin hazineye intikal etmesidir.¹²

⁷ KÖSE, Saffet (2003). "Lakît", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C.27, İstanbul: İSAM Yayınları, s. 68.

⁸ KÖSE (2003), s. 68.

⁹ BİLMEN, Ömer Nasuhi (ty). *Hukukî İslâmîyye ve İstilahatı Fıkhiyye Kamusu*, C.7, İstanbul: Bilmen Yayınevi, s.228; KURT, Abdurrahman (1994). "İslâm'ın Koruyucu Aileye Bakışı", *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C. 6, s. 6, Bursa, s. 177-178.

¹⁰ BİLMEN (ty), s.232.

¹¹ BİLMEN (ty), s. 232-233.

¹² BİLMEN (ty), s. 232.

II. OSMANLI DEVLETİNDE KİMSESİZ ÇOCUKLARA YÖNELİK HUKUKÎ UYGULAMALAR VE MİRAS HUKUKUNA DAYALI SONUÇLARI

Bir İslâm devleti olan Osmanlı Devleti'nde özel hukuk kuralları da İslâm Hukuku çerçevesinde şekillenmiştir. Ulema sınıfı ise bazı uygulamalarda, var olan kurallara sadık kalarak, yorum yapma yetkisini kullanmıştır. Evlât edinme kurumu da bu uygulamalardan biridir.

Osmanlı toplumunda terk edilmiş, sahipsiz ve kimsesiz çocukların başka bir ailenin yanına yerleştirilmesinde İslâm Hukukunda geçerli olan genel şartların göz önüne alındığı dikkat çekmektedir. Öyleyse korunmaya muhtaç çocuklar açısından öncelikli olan durum, İslâm Hukukunda "lakî" adı ile anılan terkedilmiş, ya da kaybolmuş olup başkası tarafından bulunan ve anne-babası bilinmeyen çocukların bir ailenin yanına yerleştirilmesidir. Nitekim Hasköy Mahkemesi'ne ait Mayıs 1638 tarihli bir kayıta, Kâğıthane karyesinde oturan Halil Beşe isimli bir kişinin mahkemeye başvurarak, tahmini on yaşlarında olan, köyün dışında bulunduğu, Yusuf adlı hastalıklı bir çocuğu evlât edinip, eğitmek isteği belirtilmiştir. Halil Beşe ayrıca mahkemeden, çocuk için ödünç nafaka takdir edilmesini talep etmiştir. Mahkeme, çocuğun hiçbir yakın akrabasının bulunmaması nedeni ile onun "tebennî ve terbiyesi" için Halil'e verilmesine karar vermiştir. Ayrıca ileride ortaya çıkabilecek bir yakın akrabasından talep edilmek şartıyla günlük beş akçe nafaka tahsis edilmesi kararlaştırılmıştır.¹³ Bu mahkeme kaydında sözü edilen bütün ifadeler, olayın İslâm Hukuku kurallarına uygun bir şekilde gerçekleştirildiğinin önemli bir göstergesidir.

Haziran 1663 tarihli, İstanbul Mahkemesi'ne ait bir başka kayıta mahkeme, velisi ve nafakasını ödeyecek kimsesi bulunmayan Sâliha isimli küçüğün "tebennî ve terbiyesi" amacı ile Şükrullah kızı Emine'ye verilmesini kararlaştırmıştır. Saliha'ya sonradan yakın bir akrabası ortaya çıkarsa, onun üzerine rücu edilmek şartı ile günlük dört akçe nafaka tahsis edilmiştir. Sözü edilen nafaka çocuğu yetiştirip, büyütecek olan Emine Hatun tarafından

¹³ *İstanbul Kadı Sicilleri, Hasköy Mahkemesi 5 Numaralı Sicil (H.1020-1053/M.1612-1643)*, (Hazırlayan: Çakır, Baki; Trabzonlu, Zeynep vd.), İstanbul: İSAM Yayınları, 2011, s. 173 (Sicil No:190).

karşılacaktır.¹⁴ Bu örnekte de reşit olmayan, kimsesiz bir kız çocuğunun büyütülüp, eğitilmek üzere İslâm Hukuku kuralları çerçevesinde nafakasını karşılayabilecek durumda olan bir kadının yanına verildiği görülmektedir.

Kimsesiz çocuğu büyütme ve eğitme amacı ile yanına alan kişinin ödeyeceği nafakanın mahkeme tarafından kayıt altına alınması, herhangi bir tarihte çocuğun gerçek ebeveynlerinin ya da diğer velilerinin ortaya çıkıp, onu geri istemeleri durumunda, birikmiş nafaka borçlarını da çocuğu büyüten kimseye ödemelerini zorunlu kılmıştır. Bu gereklilik de İslâm Hukukundaki uygulamanın aynısıdır. Buradaki amaç, çocuğu terkedene ve başka kişiler tarafından büyütülmesine neden olan gerçek ailesinin, diledikleri zaman ortaya çıkarak, çocuğa verilen emekleri bir kenara itip, hiçbir şey olmamış gibi onu geri almalarına engel olmaktadır.¹⁵

Osmanlı Devletinde terk edilmiş, anne-babası bilinmeyen çocuk hangi dine mensup ise yine aynı dine bağlı olan kişiler tarafından eğitilip, himaye edilmesine özen gösterilmiştir.¹⁶ Bununla beraber özellikle Müslüman ve Gayrimüslimlerin birlikte yaşadıkları mahallelerde sokakta bulunan, yaşça küçük, dini belirsiz, kimsesiz çocukların, dinlerinin tespitinin yapılamadığı zamanlarda, Müslüman-Gayrimüslim ayırımı yapılmaksızın, istekli olan ailelerin yanlarına yerleştirildiği dikkat çekmektedir.¹⁷

¹⁴ *İstanbul Kadı Sicilleri, İstanbul Mahkemesi 12 Numaralı Sicil (H.1073-1074/M.1663-1664)*, (Hazırlayan: Erol, Rasim; Kahraman, Salih vd.), İstanbul: İSAM Yayınları, 2010, s. 159 (Sicil No:96).

¹⁵ KÖSE, Murtaza (2001). "Mukayeseli Hukukta Evlat Edinme Problemi", *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S.15, Erzurum, s. 301.

¹⁶ YAZICI, Nesimi (2007). "Osmanlılarda Yetimlerin Korunması Üzerine Bazı Değerlendirmeler", *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C.48, S.1, Ankara, s. 15.

¹⁷ "Müslimin ve keferi muhtelitansâkin oldukları karyade vaki kenise-i kadîminin içinde kundağa sarılıp bırakılmış bir oğlanı Zeyd-i zimmî bulub, ahz ve bir murdiaisticâr edip ol oğlanı bir müddet irda' ve infak eylese ehl-i örf taifesinden Amr "Ol oğlan caiz ki müslim oğlu ola" deyuZeyd-i müttehem edip Zeyd'dencerîme namına nesne olmağa kâdir olur mu? el-Cevab: Olmaz."

"Bu surette ol oğlan küfür üzere âki olsa "İslam'a gel" deyu ol oğlana cebrolunur mu?"

el-Cevab: Olunmaz."

Bkz. *Netîcetü'l-Fetâvâ. Şeyhülislâm Fetvaları*, (Derleyenler: es-SeyyidAhmed Efendi, es-Seyyid Hafız Mehmed b. Ahmed el-Gedûsi), (Hazırlayanlar: Kaya, Süleyman; Betül Algın vd.),

"Tebennî ve terbiye" amacı ile alınan kimsesiz çocukların İslâm Hukuku hükümleri gereğince, kendilerini yetiştirip, büyüten ailelerle aralarında hukuksal bir bağ kurulmadığı için herhangi bir evlilik engeli doğmamış ve çocuklar bu ailelere mirasçı olamamışlardır. Sadece kimsesiz çocuğu büyüten kişinin başka mirasçısının olmadığı durumlarda, yetiştirdiği çocuğa mallarının tamamını vasiyet etme hakkı tanınmıştır. Eğer çocuğu yetiştiren kimsenin mirasçısı varsa bu miktar kişinin bütün mal varlığının üçte biri ile sınırlı kalmıştır.¹⁸

Kimsesiz çocuğa bakmak ve eğitmek için yanına alan kişi, aralarında evlilik engeli oluşmadığı için, çocuk mümeyyiz¹⁹ oluncaya kadar, onun nafakasını üstlenip, bakımından ve korunmasından sorumlu tutulmuştur. Bununla beraber uygulamada bazı ailelerin mümeyyiz olan çocuğun bakımına devam etme, nafakasını karşılama konusunda istekli oldukları dikkat çekmektedir. Osmanlı Hukuku ailelerin bu tür isteklerini karşılamak amacı ile yanlarına aldıkları çocuklara ölünceye kadar bakımlarını devam ettirebilecekleri bir sözleşme hakkı tanımıştır. "Ölünceye kadar bakub gözetmek şartıyla ferağ" olarak adlandırılan bu sözleşme her iki tarafa da özel sorumluluklar yükleyen bir uygulamadır.²⁰ Sözleşme gereğince çocuk buluş çağına ulaştığında, bakım ve gözetimlerin devam ettirilmesi ve kendisine belli bir ücret ödenmesine karşılık çeşitli ev içi hizmetlerde çalıştırılabilmektedir. Bu

İstanbul: Klasik Yayınları, 2014, s. 123 (Fetva No: 542, 543).

¹⁸ BAY, Abdullah (2013). "Çocuklar, Hayırseverlik ve Hukuk: Hayırsever Osmanlılar ve Oğulları", *Kebikeç*, S.35, Ankara, s.191-192; AYDIN (1995), s. 528-529.

¹⁹ Çocukluk dönemi, İslâm Hukukunda iki evreye ayrılmıştır. İlk evre, doğum ve temyiz dönemi arasındaki kısmı kapsar ve "gayri mümeyyizlik dönemi" (0-7 yaş arası) olarak adlandırılır. İkinci evre, temyiz çağından buluş yaşına kadar geçen süredir ve "mümeyyizlik dönemi" (7-15 yaş arası) adıyla anılır. Buluş yaşının üst sınırını geçtiği halde, buluş belirtilerine sahip olmayan kimseler ise hukuken buluşa ermiş kabul edilir. Ayrıntılı bilgi için bkz. TOPAL, Şevket (2006). "Korunmaya Muhtaç Çocukların Bakımı ve Gözetimi Açısından İslâm Hukukunda Velâyet ve Vesayet Yetkisi", *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, C. 6, S. 3, Samsun, s. 256. Sözü edilen dönemler, çocuğun nafaka karşılığı evlatlık verilmesi, ücret karşılığı bir aile yanına yerleştirilerek çalıştırılması gibi uygulamalarda dikkat edilmesi gereken önemli evrelerdir.

²⁰ BAY (2013), "Çocuklar, Hayırseverlik ve Hukuk...", s. 193.

yöntem çocuğa bir yandan hayat deneyimi kazandırırken diğer yandan da belli bir mesleği öğrenmesi için gerekli ortamı hazırlamıştır.²¹

Osmanlı Hukukunda, İslâm hükümlerinden yararlanılarak uygulanan kimsesiz çocukların bakılıp, eğitilmek amacı ile aile yanına yerleştirilmesi uygulamasının dışında farklı "koruyucu aile" uygulamalarına da yer verilmiştir. Bu uygulamalardan biri, yetim ve öksüz çocukların yakınları varsa öncelikle onların yanına, yakınları yoksa kendilerine hamilik yapacak çevredeki hayırseverlerden birinin yanına yerleştirilmeleridir.²² Özellikle kız çocuklarının kötü niyetli insanların eline düşmesini engellemek amacı ile yalnız yaşayan ve çocuğu sahiplenebilecek özelliklere sahip olan kadınların yanına yerleştirildikleri görülmektedir.²³ Haziran 1686 yılına ait Bâb Mahkemesi tutanakları arasında yer alan bir kayıтта, mahkeme, Kostantiniyye

²¹ Osmanlı Hukukunda kimsesiz çocuğun buluşma ermesinden sonra, velisi dışındaki kişilerin yanında, ücretsiz çalıştırılması emek istismarı olarak değerlendirilmiş ve yasaklanmıştır. Bkz. BAY, Abdullah (2018). "Osmanlı Devleti'nde Koruyucu Aile Hukuku ve Uygulaması Üzerine Bir Değerlendirme", *Tanzimat Öncesi Osmanlı Toplumunda Cinsiyet, Mahremiyet ve Sosyal Hayat*, (Editörler: Miyase Koyuncu Kaya, Bedriye Yılmaz), Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, s. 198.

²² Osmanlı Hukukunda yer alan koruyucu aile uygulamasının, Uygur Türklerinde bulunan "oğulluk" kurumu ile İslâmiyet'in özünde yer alan ihtiyaç sahiplerine yardım elini uzatma felsefesinin bir sentezi olduğu ileri sürülebilir. Uygur Türklerinde "süt sevinci" adı verilen bir bedel karşılığında, çocuğunu başka bir ailenin yanına "oğulluk" olarak veren ebeveynlerin birincil amacı, çocuklarının iyi bir ortamda yetişmesini sağlamak ve kendi ihtiyaçlarını karşılayabilmektir. Evlât alan kişilerde soylarını devam ettirmek, ihtiyaç sahiplerine yardımcı olmak gibi amaçlarla bu uygulama içinde yer almışlardır. Uygulamanın Osmanlı Devletindeki "koruyucu aile" kurumundan en büyük farkı oğulluk olarak alınan çocukların, onları yanlarına alan ailenin varsa diğer çocukları ile aynı hukukî haklara sahip olmalarıdır. Oysa Osmanlı uygulaması bu noktada İslâm Hukukunu esas aldığı için, kurumu sadece sosyal yardım amacı ile kullanmış, evlât edinilen çocuk ile evlât edinen kişi ve onun birinci derece yakın akrabaları arasında nikâh engeli doğmamış ve mirasçılık ilişkisi ortaya çıkmamıştır. Uygurlarda yer alan "oğulluk" kurumu ile ilgili detaylı bilgi için bkz. İZGİ, Özkan (1987). *Uygurların Siyasi ve Kültürel Tarihi (Hukuk Vesikalarına Göre)*, Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, s. 89-97.

²³ KURT, Abdurrahman (1992). "Tanzimat Döneminde Koruyucu Aile Müesseseleri" *Sosyo-Kültürel Değişme Sürecinde Türk Ailesi*, C. 2, Ankara: Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları, s. 556; ÜNAL, Vehbi (2015). "Dünden Bugüne Kültürümüzde Koruyucu Aile Hizmetleri Üzerine Bazı Değerlendirmeler", *Turkish Studies, International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, C. 10, S. 6, Bahar, s. 889-890.

Mahallesi'nde yaşayan, mümeyyiz olmayan Habbâz Mustafa kızı Fâtîma'nın, "tebennî, terbiyye ve iyâle" için Molla Haydar Mahallesi'nde yaşayan Mehmet kızı Fâtîma'nın yanına verilmesi ve çocuğa günlük altı akçe nafaka tahsis edilmesini kararlaştırmıştır. Kızın, babası ve ailesi belli olduğu için İslâm Hukukuna aykırı bir uygulama gerçekleştirilmemesi amacıyla kararın sonuna, ihtiyaç durumunda, ödünç olarak verilen bu paranın çocuğu talep etme hakkı olan kişiye rücu' edilebileceği notu düşülmüştür.²⁴

Ebeveynleri sağ olan çocukların, ailelerinin fakirliği, sağlık problemleri vb. nedenlerle, kadı tarafından kendilerini koruyup kollayacak kişilerin yanlarına verilmesi ve onlara nafaka tahsis edilmesi uygulaması, Osmanlı Devletinde sıkça rastlanan bir uygulamadır. Bu tarz koruyucu aile uygulamalarında kadı, çocuğu vereceği kimsenin akıllı, yetişkin, ahlâklı ve çocuğu koruyacak maddi imkâna sahip olmak gibi bazı temel şartlara sahip olmasını istemiştir.²⁵ Mümeyyiz olmayan çocuğu "koruyucu" olarak yanına almak isteyen kimse, sözü edilen şartlara sahipse, kız çocuklarının öncelikle kadınların yanına verilmesi esas olmakla beraber, bu konuda ısrarcı davranılmadığı dikkat çekmektedir.²⁶ Aynı durum erkek çocukların, korunmak amacıyla kadınların yanına verilmesinde de geçerli bir uygulamadır.²⁷

Ebeveynleri sağ olduğu halde çeşitli nedenlerle evlâtlık verilen çocuklar zaman zaman evlâtlık verildikleri aileden geri istenebilmişlerdir. Bu gibi durumlarda evlâtlık uygulaması kadı kararı ile gerçekleştirilmişse ve şeriyye siciline kayıt düşülmüşse, evlâtlık alan kişi ödemiş olduğu nafakayı, çocuğun akrabasından tahsil etme hakkına sahiptir. Fakat evlâtlık işlemi kadı kararı ile

²⁴ *İstanbul Kadı Sicilleri, Bâb Mahkemesi 46 Numaralı Sicil (H.1096-1097/M. 1685-1686)*, (Hazırlayan: Atay, Sabri; Kılıç, Hüseyin vd.), İstanbul: İSAM Yayınları, 2011, s.457-458 (Sicil No:542).

²⁵ BAY (2013), "Osmanlı Devleti'nde Koruyucu Aile Hukuk ..." s. 199.

²⁶ Nisan 1638 tarihli, Hasköy Mahkemesi'ne ait bir kayıta Abdullah oğlu Yusuf, mümeyyiz olmayan kızı Fatîma'yı "tebennî ve terbiye" için İsa'ya günlük beş akçe nafaka tahsis edilmesi karşılığında evlâtlık olarak vermiştir. Bkz. *İstanbul Kadı Sicilleri. Hasköy Mahkemesi 5 Numaralı Sicil*, s. 157 (Sicil No:164).

²⁷ Hasköy Mahkemesi kayıtları arasında yer alan Eylül 1640 tarihli bir sicilde, Abdullah oğlu Hüseyin'in oğlu Ahmed'i "tebennî ve terbiye" için evlâtlık olarak, Balkız Hatun'a teslim ettiği belirtilmiş, Balkız Hatun'un nafaka olarak günlük altı akçe ödemesi kararlaştırılmıştır. Bkz. *İstanbul Kadı Sicilleri. Hasköy Mahkemesi 5 Numaralı Sicil*, s. 299 (Sicil No:404).

gerçekleşmemişse ödenen nafakaların geri alınamadığı görülmektedir. Nitekim Mart 1691 tarihli Bâb Mahkemesi'ne ait bir kayıta, Ali oğlu Mehmed Beşe ve hanımı Ayşe, Havva Hatun'un yanına evlâtlık olarak vermiş oldukları Feyzullah isimli mümeyyiz olmayan çocuklarını geri istemişlerdir. Havva Hatun'un bu talebe olumlu yaklaşmaması nedeni ile ebeveynlerin mahkemeye müracaat ettiği anlaşılmaktadır. Hatta Havva Hatun, çocuğun, eşi es-Seyyid Mehmed Çelebi ile kendisine ait olduğunu iddia etmiştir. Mahkeme Mehmed Beşe'nin, Feyzullah'ın kendi çocukları olduğunu tanıklarla ispat etmesi ile sonuçlanmıştır. Evlâtlık işleminin daha önce mahkeme kararı ile gerçekleştirilmemiş olması, çocuk ve ebeveynleri açısından bu tür bir mağduriyetin yaşanmasına neden olmuştur. Çocuğu evlât edinen kişiler açısından yaşanan mağduriyet ise harcamış oldukları nafaka bedelini geri alamamalarıdır. Çünkü mahkeme sonucunda alınan kararda nafaka ile ilgili bir ibarenin yer almadığı dikkat çekmektedir.²⁸

Koruyucu aile yanına verilen çocuklar, İslâm Miras Hukuku kuralları gereği, kendilerini yanlarına alan aileye varis olamamışlardır. Konuyla ilgili kayıtlarda "çocuğun rüşt çağına ulaştığı ana kadar", "iânedenden müstağni oluncaya kadar" gibi ifadelerle, "koruyucu aile" uygulamasının belirli bir zaman dilimi ile sınırlandırıldığı görülmektedir. Korunmak amacı ile ailelerin yanlarına yerleştirilen çocuklara verilen, "ahiret evlâtlığı, can evlâtlığı, manevi evlâtlık, oğulluk ..." gibi isimler de kurumun manevi yönüne dikkat çekmektedir.²⁹ Bununla beraber İslâm Miras Hukuku hükümlerinin en temel kuralı olan, kişinin hayatta iken dilediği kimseye dilediği mal varlığını hibe yoluyla verebilmesini sağlayan ya da kendisinin ölümünden sonra vasiyet yoluyla malının üçte birini bırakabilmesinin önünü açan hükümler, korunan çocuk ile koruyan aile arasında da geçerlidir.³⁰ Yani evlâtlık çocuk, resmî mirasçı olmamakla birlikte, hibe ve vasiyet yolu ile mirastan pay alan kişi durumuna erişebilmiştir.

²⁸ *İstanbul Kadı Sicilleri. Bâb Mahkemesi 54 Numaralı Sicil (H.1102/M.1691)*, (Hazırlayan: Hüseyin Kılıç, Yılmaz Karaca vd.), İstanbul: İSAM Yayınları, 2011, s. 252 (Sicil No:287).

²⁹ YAZICI (2007), s. 14-15.

³⁰ KARAMAN (1991), s. 437.

Osmanlı Devletinde ailelerinin fakirliği, ebeveynlerinden birinin vefatı, hastalığı vb. nedenlerle bakıma ihtiyacı olan çocukların ihtiyaçlarını karşılamak amacı ile uygulanan bir diğer yöntem ise "ıcar-ı sağır" yöntemidir.

Burada amaç, İslâm Hukuku'na göre yedi yaşından itibaren mümeyyiz kabul edilen ihtiyaç sahibi çocuğu, varlıklı bir ailenin yanına yerleştirerek, meslek sahibi olmasını, eğitilmesini, kendisinin ve varsa malının korunmasını sağlamaktır. Bu sistemde çocuk mümeyyiz olduğu için emeğinden faydalanılırken kendisine belli bir ücret de tahsis edilmiştir.³¹ Özellikle mümeyyiz yaşına gelmiş kız çocuklarının, refah düzeyi yüksek ailelerin yanlarına ev işlerinde yardımcı olmak amacı verildikleri görülmektedir. Burada kızların bir yandan ev işleri öğrenmeleri sağlanırken, diğer yandan da harcadıkları emeğe karşılık gelir elde etmeleri için ortam hazırlanmıştır.

Aynı uygulama erkek çocuklar için de geçerlidir. Nitekim 6 Mart 1844 tarihli Bursa Şerhiye Sicillerine ait bir kayıta çok fakir olan bir kadının, küçük oğlunu, bir ailenin yanında çalışmasına karşılık, on iki kuruş bedelle kiraladığı belirtilmiştir. Bu ücretin on kuruşu çocuğun aylık nafakasına karşılık gelirken geriye kalan iki kuruşluk meblağın çocuk buluşa erip, aile yanından ayrılıncaya kadar "zimmetinde terk ve ibka" edileceği belirtilmiştir.³² Bu meblağın çocuğun ileride ortaya çıkacak evlenme masraflarına karşılık gelmek üzere ayrıldığı düşünülebilir. Böylece çocuğa ödenen ücret ile hem nafakası karşılanmış, hem de ileride kullanılmak üzere doğal yollardan bir birikim sağlanmıştır. "ıcar-ı sağır" yöntemi hem kız hem erkek çocukları için, yanlarında çalıştıkları aile üyeleri ile aralarında nikâh engeli oluşturmadığından, çocuğun aile yanında kalacağı süre buluş çağı ile sınırlanmıştır.³³ Bu yöntemde de çocuk, yanında çalıştığı aileye resmî mirasçı olamamakta, sadece hibe ve vasiyet yolu ile mirastan pay alabilmektedir.³⁴

Osmanlı Devletinde, Tanzimat Fermanı'nın ilânı ile bütün organlarda yaşanan değişim ve dönüşüm sözünü ettiğimiz "koruyucu aile" uygulamalarını

³¹ YAZICI (2007), s. 15-16; BAY (2018), "Çocuklar, Hayırseverlik ve Hukuk...", s. 199.

³² *Bursa Şerhiye Sicilleri*, C8/309, 88a, 100a, 103a'dan naklen KURT (1994), "İslâm'ın Koruyucu Aileye Bakışı", s. 182.

³³ YAZICI (2007), s. 16.

³⁴ ERBAY (1998), s. 218-223.

da etkilemiştir. Bu dönemde korunmaya muhtaç çocukların barınabilecekleri kurumların açılması, ev içindeki bakım ve terbiyeden, kurum bazlı bakım ve gözetime geçişi sağlamıştır. İlk olarak 1851 yılında kurulan Eytam Nazırlığı ve 1868 yılında Tuna Eyaleti'ne Mithat Paşa tarafından kurulan "ıslahhaneler" bu modern kurumların başlangıcıdır.³⁵ II. Abdülhamit döneminde bir yandan ıslahhanelerin sayısı arttırılmış, diğer yandan koruyucu aile uygulaması devam ettirilmiştir. 19. Yüzyılın sonları ile 20. Yüzyılın başlarında üst üste yaşanan savaşlar ve bunun sonucunda muhtaç çocuk sayısında meydana gelen artış nedeni ile bir anda yeniden ev ortamı içindeki "koruyucu aile" kurumu önem kazanmıştır. Bununla beraber eski sisteme dönüş, savaş ortamı içinde yaşanan bir takım çocuk emeği sömürülerinin artmasına neden olmuştur. Yaşanan bu suistimaller nezaretlere çeşitli önlemlerin alınması sonucunu doğurmuştur.³⁶

5 Aralık 1922 tarihinde çıkartılan "Darüleytamlar Yönetmeliği" ile "koruyucu aile" uygulamasının daha titizlikle kayıt altına alınmaya çalışıldığı; evlâtlık almak isteyen ailelerle ilgili detaylı araştırma yapılması, ailelerin ekonomik yeterliliklerinin olup olmadığının sorgulanması, koruyucu ailelerden kefil istenmesi gibi yöntemlere başvurulduğu görülmektedir.³⁷ Ulus Devlet'e giden yolda koruyucu ailelerle ilgili düzenlemeler gerçekleştirilirken, korunan çocuk ile koruyucu aile arasındaki mirasçılık ilişkilerine dokunulmamıştır.

³⁵ Islahhanede beş yıllık eğitimini başarı ile tamamlayan çocuklara günlük ücret (yevmiye) veya sözleşme ile istihdam imkânı tanınmıştır. Bkz. MAKSUDYAN, Nazan (2012). "Evli evine, köylü köyüne, evi olmayan? Osmanlı Kent Reformu ve Şehirlerde İstenmeyen Çocuklar", *Kebikeç*, S. 34, Ankara, s. 178.

³⁶ Ailelerin yanına yerleştirilen evlâtlıkların kayıtlarının tutulması, zabıtaca altı ayda bir sağlık kontrollerinin yapılması, mümeyyiz çocukların da mümeyyiz öncesi dönemdeki çocuklarla aynı haklara sahip olarak aile yanına yerleştirilmesi bu uygulamaların başlıcalarıdır. Bkz. BAY (2013), "Osmanlı Devleti'nde Koruyucu Aile Hukuk ..." s. 203-205.

³⁷ ÇAĞLAR, Doğan (1982). "Atatürk ve Cumhuriyet Devrinde Korunmaya Muhtaç Çocuklara Sağlanan Bakım ve Öğretim Olanakları", *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, C. 15, S. 2, Ankara, s. 1-21.

III. TÜRK HUKUKUNDA EVLÂT EDİNMENİN MİRAS HUKUKUNA DAYALI SONUÇLARI

A. Evlât Edinmenin Düzenlenişi

Kanunda, evlât edinmenin tanımına ilişkin herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır.³⁸ Böyle bir düzenlemenin olmaması, doktrinin tanımlar üretmesi sonucunu doğurmuştur. Doktrin tarafından yapılan tanımlar ise, Eski Türk Medeni Kanunu dönemi ile Yeni Türk Medeni Kanununun evlât edinme için kabul ettiği sistemler doğrultusunda ortaya çıkmıştır. Önceki Kanun, evlât edinme ilişkisinin evlât edinen ile evlât edinilen arasında yapılacak bir sözleşme ile kurulacağını benimsediği için, verilen tanımlar da bu sözleşmesel ilişkiye dayandırılmıştır. Doktrinde kabul gören tanıma göre, evlât edinme, evlât edinilen ile evlât edinen arasında yapılan ve hâkimin izniyle kurulan bir aile hukuku sözleşmedir.³⁹ Yargıtay da bu görüşü benimsemiştir.⁴⁰ Yeni Medeni Kanunla getirilen düzenleme ile evlât edinme sözleşmesel bir ilişki olmaktan çıkarılmış; sadece mahkeme kararı ile kurulan bir kurum olarak kabul edilmiştir. Kabul edilen bu yeni sistemle, evlât edinmenin tanımı da yeniden gözden geçirilmiştir. Buna göre evlât edinme, evlât edinen ile evlatlık arasında bir soybağı ilişkisi olarak ortaya çıkan ve sadece mahkeme kararı ile kurulabilen bir ilişki olarak tanımlanabilir. Evlâtlık ilişkisini bir “medeni hukuk işlemi” olarak niteleyen yazarlar da bulunmaktadır.⁴¹ Bir başka görüşe göre evlât edinme, “*hâkim kararına dayanarak kurulan bir hâkimiyet tasarrufu, bir*

³⁸ A. ATAAY (1957). *Medeni Hukukda Evlad Edinme, Birinci Fasikül, Giriş- Evlad Edinmenin Meydana Gelmesi*. İstanbul: İsmail Akgün Matbaası, s. 13, dn. 23. M. AYDOĞDU (2010). *Çağdaş Hukuki Gelişmeler Işığında Evlat Edinme*. Ankara: Adalet Yayınevi, s. 3.

³⁹ O. S. AYDOS (2003). Yeni Medeni Kanun’a Göre Evlat Edinme. *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 4(1-2), s. 117 vd.; S. YALMAN (1996). Evlat Edinme ve Evlatlığın Miras Hakkı. Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 5(1-2), s. 213; İ. ÖZMEN (2004). *Açıklamalı- İçtihatlı Evlat Edinme Davaları*. Ankara: Kartal Yayınevi, s. 19; K.F. ARIK (1959). Evlat Edinme Bakımından Türk ve İsviçre Doktrin ve Tatbikatı Arasında Bir Mukayese, 3. Rapor. *İÜMHAD*, 2(2), s. 35 vd. AYDOĞDU (2010), s. 3.

⁴⁰ Yg. İçt. Bir. Kar. 10.11.1954, 17/24, RG. 27.2.1955, S. 8889.

⁴¹ T. AKINTÜRK, D. ATEŞ (2016). *Türk Medeni Hukuku- Aile Hukuku*. Ankara: Beta Basım Yayım, s. 370.

maddi fiildir”.⁴² Yapılan başka bir tanıma göre, evlât edinme mahkeme kararı ile kurulan bir hukuki ilişkidir.⁴³ Yeni yasanın getirdiği düzenleme ile evlât edinmenin hukuki niteliğinin sözleşme olarak kabul edilebilmesine olanak kalmamıştır.⁴⁴

1. Türk Hukukunda Kabul Edilen Sistem

a. 743 Sayılı Kanuna Göre

743 sayılı Medeni Kanun’un yürürlüğe girmesiyle Türk Hukukunda bugünkü anlamıyla evlât edinmeye ilişkin hükümler ilk defa uygulama alanı bulmuştur.⁴⁵ Evlât edinmeye ilişkin hükümler iki ayrı Kanunla iki defa değişikliğe uğramıştır.⁴⁶

Eski Kanunda evlât edinme kurumu, Aile Hukukuna ilişkin “Hısımlık” başlığı altında 253-258. maddeleri arasında düzenlenmişti. Bu düzenlemelere göre, ilk üç madde evlât edinmenin şartlarına, diğerleri ise sırasıyla evlât edinme işleminin şekline, hükmüne ve kaldırılmasına ilişkindi. Eski Türk Medeni Kanunu, evlât edinme ilişkisinin kurulmasını sözleşmesel bir ilişkinin varlığına bağlamıştı. Evlât edinme ilişkisi, hâkimin izni ve sonrasında noterde resen yapılacak bir evlât edinme sözleşmesiyle kurulmaktaydı. Her ne kadar noter önünde resen yapılacak bir sözleşmeden bahsedilse de, Eski Kanun evlât edinmeye yönelik resmi senedi düzenleyecek makama ilişkin açık bir düzenleme getirmemişti. Böyle bir açık düzenleme olmadığı için, 1512 Sayılı Noterlik Kanunu’nun 60/b.1 maddesine başvurulurken, resmi senet düzenleme konusunda görevli makamın noter olması kuralı dikkate alınarak, bir sözleşme yapılıyordu.⁴⁷

b. 4721 Sayılı Kanuna Göre Durum

4721 Sayılı yeni Türk Medeni Kanunu, 08.12.2001 tarihli Resmi Gazetede yayımlanmış ve 01.01.2002 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu Kanun,

⁴² B. ÖZTAN (2015). *Aile Hukuku*. Ankara: Turhan Kitabevi, s. 951-952.

⁴³ M. DURAL, T. ÖĞÜZ, M. A. GÜMÜŞ (2016). *Türk Özel Hukuku, Cilt III, Aile Hukuku*. İstanbul: Filiz Kitabevi, s. 301.

⁴⁴ A.M. KILIÇOĞLU (2016). *Aile Hukuku*. Ankara: Turhan Kitabevi, (Aile Hukuku), s. 562.

⁴⁵ AYDOĞDU (2010), s. 44-45.

⁴⁶ Bu değişiklikler için bkz. RG.16.6.1983; RG.23.11.1990, S:20704.

⁴⁷ ATAAY (1957), s. 90; AYDOĞDU (2010), s. 46.

evlât edinme kurumunu önceki Kanuna göre daha kapsamlı ve sistematik bir şekilde düzenlemiştir. Yeni Kanundaki düzenlemelerin çoğu İsviçre Medeni Kanunu düzenlemesi doğrultusunda yapılmıştır.

Yeni Medeni Kanun evlât edinme kurumunu on beş maddede düzenleme altına almıştır (md. 305-320). Evlât edinme, tıpkı eski Medeni Kanunda olduğu gibi Aile Hukukuna yönelik “Hısımlık” başlığını taşıyan kısım altında düzenlenmiştir. Ancak, önceki Medeni Kanun’dan farklı olarak Yeni Kanun, evlât edinme ilişkisinin kurulmasını mahkemenin vereceği olumlu karara bağlamıştır. Dolayısıyla artık yeni düzenlemeyle evlâtlık sözleşmesinin düzenlenmesi imkânı ortadan kaldırılmıştır. Şunu da belirtmek gerekir ki, eğer Yeni Medeni Kanun’un yürürlüğe girmesinden önce noterce düzenlenen bir evlât edinme sözleşmesi yapılmışsa, bu sözleşme geçerli olacak ve hükümlerini de doğurmaya devam edecektir.⁴⁸ Bunun bir sonucu olarak, artık yeni Kanundaki şartların varlığı aranmayacaktır.

Yeni Medeni Kanun’un getirdiği yeni düzenlemelerden biri de küçüklerin evlât edinilmesi ile ilgili hükümlerde kendini gösterir. Buna göre, eski Kanunda yer alan küçüklerin evlât edinilmesinde altsoyun olmaması şartı artık aranmamaktadır. Bunun sonucu olarak da, evlât edinecek kişinin ya da eşlerin altsoyunun bulunması, onların evlât edinmelerine engel oluşturmayacaktır.⁴⁹ Ancak belirtmek gerekir ki, ergin ve kısıtlıların evlât edinilmesinde altsoyun bulunmaması şartı Yeni Medeni Kanunun ilk halinde de varlığını korumuştur.⁵⁰ 5399 sayılı “Türk Medeni Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun”la⁵¹ yapılan değişiklikle, erginlerin ve kısıtlıların evlât edinilmesinde evlât edinecek kişinin altsoyunun bulunmaması kuralı yumuşatılmış ve bu şart yerine altsoyun açık muvafakatinin aranması şartı getirilmiştir.

⁴⁸ 2 HD. 11.02.2002, E.863, K.1632 (www.kazanci.com.tr; bkz. Karar No:296); AYDOĞDU, s. 49.

⁴⁹ KILIÇOĞLU (2016), s. 563; AYDOĞDU (2010), s. 50-51.

⁵⁰ AKINTÜRK/KARAMAN (2016), s. 563-564; AYDOĞDU (2010), s. 51.

⁵¹ 14.07. 2005 tarih ve 25876 sayılı RG.

2. Evlâtlığın Miras Hakkı

a. Genel olarak

Türk Medeni Kanunu evlâtlığın mirasçılığını 500. maddesinde düzenleme altına almıştır. Bu hükme göre, evlâtlık ve onun evlât edinenden önce ölmesi durumunda altsoyu, evlât edinenin yasal ve saklı paylı mirasçısı olacaktır.⁵² Getirilen bu düzenlemeyle 743 sayılı Medeni Kanun dönemine kıyasla esaslı bir hüküm değişikliğine gidilmediği söylenebilir.⁵³ Ancak belirtmek gerekir ki evlât edinmeye ilişkin hükümlerde azımsanmayacak değişiklikler yapılmıştır.⁵⁴ Dolayısıyla evlâtlığın mirasçılığının incelenmesinde hem önceki Kanun hem de yürürlükte olan Kanun bakımından değerlendirme yapılması gerekmektedir. Böyle bir değerlendirme yapılması gerekliliği ise, 4722 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun Uygulanması Hakkında Kanunda yer alan hüküm dolayısıyla doğmaktadır. Bu hükme göre, Türk Medeni Kanunun yürürlüğe girmesinden önce kurulmuş olan evlât edinme sözleşmeleri, bütün hükümleri ile birlikte geçerliliğini koruyacaktır.

743 sayılı Kanun uyarınca evlâtlık ile evlât edinen arasındaki ilişki, evlât edinme sözleşmesi ile kuruluyordu.⁵⁵ Bu sözleşme, hâkimin izni alındıktan sonra noterde resen düzenlenen bir sözleşme idi. Ancak şu an yürürlükte bulunan 4721 sayılı Kanuna göre, evlât edinme artık mahkeme kararı ile kurulan bir bağıdır. Bu bağ kan esasına dayanan bir bağ olmayıp, suni olarak yaratılan bir bağıdır.

Evlâtlığın miras hakkı evlât edinen ile arasında kurulan evlâtlık ilişkisine dayanır. Bu ilişki ise evlâtlığın kanuni düzenleme dolayısıyla yasal mirasçı olması sonucunu doğurmaktadır. Evlâtlık tıpkı evlât edinenin altsoyu gibi onun yasal mirasçısıdır. Onun yasal mirasçılığı bazı özellikler taşımaktadır.

⁵² DURAL/ÖZ (2016), s. 35.

⁵³ 4721 sayılı Kanunun 500. madde gerekçesinde bu durum açıkça ifade edilmiştir.

⁵⁴ ANTALYA, Gökhan/ SAĞLAM İpek (2015). *Miras Hukuku*, İstanbul: Legal Yayınevi, s.147.

⁵⁵ AKINTÜRK/KARAMAN (2016), s. 382; AYDOĞDU (2010), s. 40; BELEN, Herdem (2005). *Yeni Medeni Kanun Hükümleri Uyarınca Evlat Edinme*. İstanbul: Beta Basım Dağıtım, s. 5; KILIÇOĞLU (2016), s. 561.

Bunlar, evlâtlığın yasal mirasçılığının kan hısımlığına dayanmaması ve evlâtlığın saklı paylı mirasçı olmasıdır.

Evlâtlığın ve altsoyunun evlât edinene yasal mirasçı olabilmeleri için, evlât edinenin ölümü esnasında aralarında kurulmuş geçerli bir evlât edinme ilişkisinin bulunması gerekmektedir.⁵⁶ Evlât edinenin, evlât edinme başvurusu yapıldıktan sonra, henüz evlât edinme kararı verilmeden önce ölmesi durumunda evlâtlık ve altsoyunun mirasçı olup olamayacağı hususu önemlidir. Bu husus 743 sayılı Kanun döneminde Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kurulu'nun bir kararında evlâtlık ilişkisinin kaldırılması bakımından ele alınmıştır.⁵⁷ Bu kararda, evlât edinen, ölmeden önce evlâtlık ilişkisini sonlandırmak amacıyla bir dava açmış ve dava devam ederken ölmüşse, mirasçılarının bu davaya devam edebilmelerinin mümkün olduğu kabul edilmiştir. Mirasçıların davaya devam etmeleri halinde ise, evlâtlık ve altsoyu mirasbırakan (evlât edinen) hayatta iken sağ olmuş olsalar bile artık mirasçı olamayacaklardır. Kaldı ki bu dava sonucunda verilen karar geçmişe etkili niteliktedir.⁵⁸ O halde söylenebilir ki, mirasbırakan sağlığında bu yönde bir dava açmamışsa mirasçılar onun ölümünden sonra böyle bir dava açamazlar. Bu kararda varılan sonuç, yürürlükteki Kanun bakımından bizi şöyle bir benzer sonuca götürecektir: Evlât edinen yani mirasbırakanın ölümü esnasında kesinleşmiş bir evlât edinme kararı var ve bu karar kaldırılmamış ise, evlâtlık ve altsoyu mirasbırakan olan evlât edinenin yasal mirasçısı olabilecektir.

Evlât edinme yoluyla evlât edinen ve evlâtlık arasında kurulan soybağı, yapay bir soybağıdır; dolayısıyla kan bağına dayanmaz.⁵⁹ Evlât edinme ile kurulan bu bağ, evlât edinenle evlâtlık ve onun altsoyu arasında kanunen bir altsoy-üstsoy hısımlığının kurulmasını sağlar.⁶⁰ Evlât edinen (ve altsoyu), arada

⁵⁶ DURAL, Mustafa/ÖZ, Turgut (2015). *Türk Özel Hukuku Cilt IV- Miras Hukuku*. İstanbul: Filiz Kitabevi, s. 35; AYDOĞDU (2010), s. 536.

⁵⁷ Karar için bkz. E.11, K.24, RG.7.12.1955, S:9229. (<http://www.kazanci.com/kho2/ibb/giris.htm>)

⁵⁸ AYDOĞDU (2010), s. 536; DURAL/ÖZ (2016), s. 35.

⁵⁹ DURAL/ÖZ (2016), s. 300.

⁶⁰ ÖZUĞUR, Ali İhsan (2010). *Türk Medeni Kanununun Değişen Yeni Düzenlemeleri İle Açıklamalı- İçtihatlı Velayet- Vesayet- Soybağı Evlat Edinme Hukuku ve Diğer Eşin Rıza ve Onamına Bağlı İşlemler*. Ankara: Adalet Yayınevi, s. 88.

kurulan bu hısımlık dolayısıyla, her ne kadar Kanun gereği yasal mirasçı olarak kabul edilmiş olsa da, mirasçılığı diğer altsoy gibi kan hısımlığına dayanmamaktadır. Kan hısımlığına dayanan bir mirasçılık olmamakla birlikte evlatlık ve altsoyu, mirasçılık açısından mirasbırakanın altsoyu ile aynı haklara sahip bulunmaktadır.⁶¹ Evlâtlık ve altsoyu evlât edinenin saklı paylı mirasçılaridir. Saklı pay, yasal mirasçılardan miras paylarının terekedeki bazı tasarruflara karşı korunması zorunluluğunda ortaya çıkmış bir kavramdır.⁶² Saklı pay kavramı, mirasbırakanın mirasçılara zarar verecek tasarruflar yapmasının önüne geçilmesini ve sınırlandırılmasını ifade etmektedir.

Mirasbırakanın tasarruf serbestisi bakımından hukuk sistemlerinde farklı yaklaşımlar benimsenmiştir. Anglosakson hukuku mirasbırakana sınırsız tasarruf serbestisi tanımışken, Kıta Avrupası Hukuku bu serbestiyi yasal mirasçılar lehine sınırlamıştır.⁶³ Türk hukukunda da mirasbırakanın tasarruf serbestisi sınırlıdır. Ancak belirtmek gerekir ki bu sınırlama mutlak bir sınırlama değildir; yasal mirasçılardan tüm paylarının korunması söz konusu olmamaktadır.⁶⁴ Hatta tüm yasal mirasçılar da bu korumadan yararlanmamaktadır.

Mirasbırakanın tasarrufunun kısıtlanması kural olarak onun sağlar arası yaptığı işlemler bakımından geçerli olmayıp, ölüme bağlı tasarruflara ilişkindir.⁶⁵ Bu husus mirasbırakana tam tasarruf serbestisi tanıyan hukuk sistemleri ile sınırlı serbesti tanıyan hukuk sistemlerinde farklı ele alınmıştır.⁶⁶ Mirasbırakana mutlak bir serbestlik tanıyan sistemlerde, mirasbırakan terekesinin tamamı üzerinde yasal mirasçılar aleyhine tasarrufta bulunabilir. Çünkü mirasbırakanın malvarlığının elde edilmesinde yasal mirasçılardan

⁶¹ DURAL/ÖZ (2016), s. 35; ÖZÜĞÜR (2010), s. 88;

⁶² DURAL/ÖZ (2016), s. 237; ÖZTAN (2001), s. 80; KILIÇOĞLU (2016), s. 195; ANTALYA/SAĞLAM (2015), s. 264; İNAN, Ali Naim/ ALBAŞ, Hakan/ ERTAŞ, Şeref (2015). *Türk Medeni Hukuku Miras Hukuku*. Ankara: Bilge Yayınevi, s. 298 vd.

⁶³ DURAL/ÖZ (2016), s. 235 vd.; KILIÇOĞLU (2016), s. 194.

⁶⁴ ÖZTAN (2001), s. 80; DURAL/ÖZ (2016), s. 236.

⁶⁵ DURAL/ÖZ (2016), s. 236; KILIÇOĞLU (2016), s. 194; HATEMİ, Hüseyin (2014). *Miras Hukuku*. İstanbul: Vedat Kitapçılık, s.41.

⁶⁶ KILIÇOĞLU (2016), s. 193-194; DURAL/ÖZ (2016), s. 236; İNAN/ERTAŞ/ALBA (2015), s. 297-298.

herhangi bir katkısı bulunmamaktadır. Dolayısıyla da katkısı olmayan kişileri sırf yakınlıkları dolayısıyla korumak çok da adaletli olmamaktadır.⁶⁷ Oysa mirasbırakana sınırlı tasarruf serbestisi sağlayan sistemlere göre, mirasbırakana yasal mirasçılarının payının bir kısmını korumak ve ona zarar verecek tasarruflarda bulunmama sınırlaması getirilmiştir. Bu görüşe göre mirasbırakan aslında kendi malı üzerinde bir tasarrufta bulunmamakta; ölümünden sonra vücut bulacak işlemler yapmaktadır. Dolayısıyla bu işlemler de onun yasal mirasçılarını etkileyecektir. İşte bu yüzden mirasbırakan bazı yasal mirasçılarını düşünerek tasarruflarda bulunabilecektir.⁶⁸

Türk- İsviçre hukukunda da yasal mirasçılarının bazıları mirasbırakanın yapacağı tasarruflara karşı korunmuştur.⁶⁹ Belirtmek gerekir ki bu koruma kapsam bakımından sınırlıdır. Şöyle ki tüm yasal mirasçılar bu korumadan yararlanamayacak; sadece Kanunda sayılan yasal mirasçılar için mirasbırakanın tasarruflarının sınırlanması söz konusu olacaktır. Ayrıca bu belirli yasal mirasçılarının tüm miras payları değil sadece bu payın belirli bir oranı korunmaktadır. İşte bu korunan yasal mirasçılar “saklı paylı mirasçılar” olarak ifade edilmektedir.⁷⁰

Saklı paylı mirasçılarının kimler olduğu Türk Medeni Kanunu’nun 505. Maddesinin birinci fıkrasında belirtilmiştir. Hükme göre mirasbırakanın saklı paylı mirasçıları; altsoyu, ana babası ve eşidir. Görüldüğü üzere kardeşler ve yeğenler saklı paylı mirasçı değildirler.⁷¹ Kardeşler 2007 öncesi düzenlemede saklı paylı mirasçı olarak kabul edilmekteydi. Bu kabulde örf ve adetlerin etkisi büyüktü. Mehaz Kanun olan İsviçre Medeni Kanunu’nda ise kardeşlerin saklı

⁶⁷ DURAL/ÖZ (2016), s. 236; KILIÇOĞLU (2016), s. 193; ANTALYA/SAĞLAM (2015), s. 265.

⁶⁸ DURAL/ÖZ (2016), s. 236; KILIÇOĞLU (2016), s. 194; ANTALYA/SAĞLAM (2015), s. 265 vd.

⁶⁹ KILIÇOĞLU (2016), s. 194; DURAL/ÖZ (2016), s. 237; ANTALYA/SAĞLAM (2015), s. 265; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ (2015), s. 298; ÖZTAN (2001), s. 80.

⁷⁰ DURAL/ÖZ (2016), s. 237; ÖZTAN (2001), s. 80; KILIÇOĞLU (2016), s. 195; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ (2015), s. 300; ANTALYA/SAĞLAM (2015), s. 265 vd.

⁷¹ 1.1.2002’de yürürlüğe giren Medeni Kanun kardeşleri de saklı paylı mirasçı kabul etmişti; oysa 4.5.2007 tarih ve 5650 Sayılı Kanunla getirilen düzenleme ile kardeşler saklı paylı mirasçı olmaktan çıkarılmıştır.

payı bulunmamaktadır.⁷² 2007 yılında yapılan düzenleme ile artık sadece altsoy, ana baba ve eşin saklı paylı mirasçılığından söz edilmektedir.

Saklı paylı mirasçılarının her birinin saklı pay oranı birbirinden farklıdır; standart ve değişmeyen bir oran kabul edilmiş değildir.⁷³ 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nda yapılan düzenleme ile saklı pay oranlarında değişikliğe gidilmiştir. Altsoy ile ana babanın saklı payları azaltılmışken, sağ kalan eş bakımından birlikte mirasçı olduğu zümre içindeki saklı payı artırılmıştır.⁷⁴ Saklı pay oranları altsoy için yasal miras payının yarısı; ana ve babanın her biri için yasal miras payının dörtte biri; sağ kalan eş için, altsoy veya ana ve baba ile birlikte mirasçı olması durumunda yasal miras payının tamamıdır. Sağ kalan eş diğer zümre ile mirasçı olması halinde ise yasal miras payının dörtte üçü oranında pay alır.

Altsoyun saklı paylı mirasçılığı bizim için önem taşımaktadır. Zira evlâtlık ve altsoyu, evlât edinenin altsoyu gibi onun yasal ve saklı paylı mirasçısıdır.⁷⁵ Evlâtlığın saklı pay oranı, mirasbırakanın sadece altsoyunun yasal mirasçı olmasına bağlı bulunarak, yasal miras payının yarısıdır. Evlâtlık mirasbırakanın sağ kalan eşi ile birlikte mirasçı olması halinde, sağ kalan eşin terekeden pay alması dolayısıyla evlâtlığın diğer altsoy gibi miras payı azalacaktır. Bu azalmaya bağlı olarak da saklı pay miktarında bir düşüş gerçekleşecektir. Ancak bu saklı pay oranının değiştiği anlamına gelmemektedir.⁷⁶

Evlâtlığın ve dolayısıyla altsoyunun mirasçılığı yasal mirasçılık olsa da, mirasbırakan durumundaki evlât edinen, ölüme bağlı bir tasarrufla⁷⁷ evlâtlığı mirasçı atayabilecek midir? Bu sorunun yanıtı Kanunun 647. Maddesine

⁷² DURAL/ÖZ (2016), s. 238; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ (2015), s. 299.

⁷³ ÖZTAN (2001), s. 86.

⁷⁴ DURAL/ÖZ (2016), s.240 vd. ÖZTAN (2001), s. 86 vd. KILIÇOĞLU (2016), s. 200; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ (2015), s. 304.

⁷⁵ İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ (2015), s. 309.

⁷⁶ İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ (2015), s. 310 vd.

⁷⁷ Ölüme bağlı tasarruftan anlaşılması gereken iki husus bulunmaktadır. Bunlardan ilki tasarrufun hangi şekilde yapılacağına ilişkin olan şekli anlamda ölüme bağlı tasarruflardır. Diğeri ise, bu tasarrufla güdülen amacın ne olduğunu ortaya koyan, yani içeriği bildiren maddi anlamda ölüme bağlı tasarruflardır. Kanunumuz uyarınca ölüme bağlı tasarruflar sadece iki şekilde yapılabilir: Vasiyet ve Miras Sözleşmesi.

dayanılarak çözümlenebilir. Hükmün üçüncü fıkrasında “Aksini arzu ettiği tasarruftan anlaşılmadıkça, mirasbırakanın tereke malını bir mirasçıya özgülemesi, vasiyet olmayıp sadece paylaşırma kuralı sayılır.” ifadesi kullanılmaktadır. Buna göre evlâtlık ve altsoyu zaten yasal mirasçı oldukları için tereke üzerinde hak sahibi olacaklardır. Dolayısıyla ayrıca ölüme bağlı bir tasarrufla kendilerine kazandırma yapılmasına gerek olmayacaktır. Evlâtlık ve altsoyu, mirasbırakanın tıpkı altsoyu gibi yasal mirasçı kabul edildiği için, söz konusu madde hükmünün evlâtlık ve altsoyuna uygulanması da mümkün olacaktır.

Evlâtlık ve altsoyunun yasal mirasçılığında önemli özelliklerden biri sınırlı bir ilişki olması, yani sadece evlât edinene mirasçı olabilmeleridir.⁷⁸ Dolayısıyla evlât edinenin diğer hısımlarına mirasçı olmaları söz konusu değildir. Evlâtlık ve altsoyu bakımından, evlât edinenin diğer mirasçıları yönünden kök içinde halefiyet ilkesinin işletilmesinden bahsedilemeyecektir. Belirtmek gerekir ki evlât edinen kişinin hısımları ile evlâtlık arasında kan bağına dayanan bir hısımlığın bulunduğu durumlarda, evlâtlık ve altsoyu, evlât edinenin hısımlarına da mirasçı olurlar. Yalnız bu mirasçılık artık evlâtlık ilişkisine dayanan mirasçılık olmaktan çıkıp, hısımlığa dayanan mirasçılığa dönüşür.⁷⁹ Bekâr bir kişi evlât ediniyorsa, onun sonradan evlenmiş olması durumunda da evlâtlık ve altsoyu evlât edinenin eşine karşı yasal mirasçılık sıfatına sahip olmayacaklardır.⁸⁰ Her iki eş tarafından evlât edinilen kimse ve onun altsoyu ise her iki eşin de yasal mirasçısı olacaktır.

Bir kimsenin birden fazla kişiyi evlât edinmesi mümkündür. Böyle bir durumda evlâtlıklar arasında miras hakkı bakımından eşitlik bulunmaktadır. Dolayısıyla hangisinin daha önce evlât edinildiğinin eşitliği değiştirmede bir rolü yoktur.⁸¹ Ancak bu eşitlik her zaman geçerli olmayabilir. Çünkü 743 sayılı Kanun döneminde geçerli olarak kurulmuş bir evlât edinme sözleşmesi varsa,

⁷⁸ AYDOĞDU (2010), s. 540; DURAL/ÖZ (2016), s.36; ÖZTAN (2001), s. 66; ANTALYA/SAĞLAM (2015), s. 87; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ (2015), s. 154; BELEN (2005), s. 86.

⁷⁹ DURAL/ÖZ (2016), s. 36; ANTALYA/SAĞLAM (2015), 87.

⁸⁰ ANTALYA/SAĞLAM (2015), s. 87.

⁸¹ AYDOĞDU (2010), s. 544.

bu evlâtlığın miras hakkı o zaman yürürlükte bulunan Kanun uyarınca kaldırılmış ya da azaltılmışsa, evlâtlıklar arasındaki miras payı bu durum göz önünde bulundurularak hesaplanacaktır.⁸² Evlâtlıklar evlât edinenin altsoyu olarak kabul edilmekte olduğuna göre, acaba evlâtlıklardan birinin ölmesi halinde diğeri ona mirasçı olabilecek midir? Bu sorunun cevabı aralarında daha önceden bir hısımlık bulunup bulunmamasına göre değişecektir. Şöyle ki, aralarında herhangi bir hısımlık ilişkisi bulunmuyorsa, sağ kalan evlâtlık ölen evlâtlığa mirasçı olamayacaktır. Ancak aralarında daha önceden bulunan bir hısımlık varsa, birbirlerine mirasçı olmaları mümkündür.⁸³

Evlâtlık ve altsoyu her ne kadar evlât edinenin altsoyu gibi mirasçı olsalar da, aralarındaki ilişki mahkeme kararına dayandığı için altsoyun mirasçılığından bazı noktalarda farklılıklar taşımaktadır.⁸⁴ Bu noktalardan biri de evlâtlığın hem öz ana babasına hem de evlât edinene mirasçı olmasıdır.⁸⁵

Evlâtlığın ve altsoyunun çifte mirasçılığının altında evlât edinmede kabul edilen kendine özgü karma sistemin etkileri yatmaktadır. 743 Sayılı Kanun döneminde kabul edilen sistem İsviçre hukukunun etkisiyle sınırlı evlât edinme sistemiydi. Bu sisteme göre, evlât edinen ile evlâtlık arasında sınırlı bir ilişki kurulmakta; evlâtlığın öz ana babasıyla olan hısımlık ilişkisi sona ermemekteydi.⁸⁶ Oysa İsviçre'deki son revizyonla kabul edilen sistem tam evlât edinme olmuştur. Tam evlât edinmede, evlâtlık ile evlât edinen arasında tam bir hısımlık bağı kurulur; dolayısıyla evlâtlığın öz ana babası ile olan ilişkisi sona erer. Bu ilişkinin sona ermesi öz ana babadan gelecek mirasçılığını da önlemektedir. Evlâtlık tam anlamıyla evlât edinenin ailesine dâhil edilmektedir; öz ailesiyle olan tüm bağları kopmaktadır. Dolayısıyla evlâtlık ve

⁸² BERKİ, Şakir (1962). *Alman, İsviçre ve Türk Medeni Kanunlarında Evlât Edinme*. Ankara: Yargıçoğlu Matbaası, s. 126; AYDOĞDU (2010), s. 544.

⁸³ ÖZUĞUR, Ali İhsan (2010). *Velayet-Vesayet-Soybağı- Evlat Edinme Hukuku-Diğer Eşin Rıza ve Onamına Bağlı İşlemler*. Ankara: Adalet Yayınevi, s. 393; AYDOĞDU (2010), s. 544.

⁸⁴ DURAL/ÖZ (2016), s. 35 vd.

⁸⁵ AKINTÜRK/KARAMAN (2016), s. 386; DURAL/ÖZ (2016), s. 36; ANTALYA/SAĞLAM (2015), s. 83; KILIÇOĞLU (2016), s. 40; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ (2015), s. 154; HATEMİ (2014), s. 30.

⁸⁶ AYDOĞDU (2010), s. 61; ÖZTAN (2001), s. 991.

altsoyu, evlâtlığın ana babası ile diğer hısımlarına yasal mirasçı olamayacaklardır.⁸⁷ Alman hukukunda da geçerli olan tam evlât edinme sistemidir. Dolayısıyla mirasçılık için İsviçre Hukukunda geçerli olan kural Alman Hukuku açısından da geçerli olacaktır. Tam evlât edinmenin sonucu öz aile ile olan bağların kopması yasal miras hakkının hatta saklı paylı mirasçılığın ortadan kalkacak olmasıdır.⁸⁸ Ancak ifade edilen bu durum küçüklerin evlât edinilmesinde geçerlidir; erginlerin evlât edinilmesinde durum farklıdır. Ergin bir kişinin evlât edinilmesinde, ergin evlâtlık ve altsoyunun hem evlât edinene hem de öz ailesine olan mirasçılığı devam etmektedir.⁸⁹ Bu uygulama bizim hukukumuzdaki çifte mirasçılığa benzemektedir. Farkı ise, evlât edinenin de evlâtlık ve altsoyuna mirasçı olabilmesidir.⁹⁰ Türk kanunkoyucusu evlât edinmede ikili sistemi benimsediği için İsviçre ve Alman Hukuku uygulamasından bu noktada ayrılmıştır. Tam evlât edinme benimsenmediği için evlâtlık hem evlât edinene hem de öz ana babasına mirasçı olacaktır.⁹¹

Gerek 743 sayılı Kanun gerekse yürürlükteki Kanun evlâtlığın mirasçılığında asıl ailesinden olan mirasçılığının devam edeceğini kabul etmiştir. Bu bakımdan iki kanun arasında bir düzenleme farkı bulunmamaktadır. Dolayısıyla normal altsoya göre evlâtlığın mirasçılığı avantajlı ve onun lehinedir.

Evlâtlığın çifte miras hakkında değinilmesi gereken diğer bir husus ise, evlâtlık ile evlât edinen arasında bulunan çizgi bağı sayısıdır. Evlât edinilen çocuğun eğer daha sonra evlât edinen ile arasında tanıma ya da babalık davası sonucu bir soybağı kurulmuşsa, bu çocuğun miras payı ne şekilde olacaktır? Hem evlât edinme dolayısıyla yasal mirasçı hem de soybağı dolayısıyla öz babasına yasal mirasçı mı olacaktır? Bu sorulara verilecek cevap, aynı çizgi üzerinde birden fazla sıfatının bulunması durumunda sadece bir sıfatla mirasçı

⁸⁷ BELEN (2005), s. 87.

⁸⁸ STAUDINGER, J./FRANK, Rainer (2001). *J. Von Staudingers Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch mit Einführungsgesetz und Nebengesetzen, Viertes Buch, Familienrecht, §§1741-1772 BGB, 13. Bearbeitung*, Berlin, § 1754 N.4.

⁸⁹ BELEN (2005), s. 87 vd.

⁹⁰ STAUDINGER/FRANK (2001), §1770 N.13; BELEN (2005), s. 88.

⁹¹ KILIÇOĞLU (2016), s. 42-43; RUHİ (2013), s. 57; ANTALYA/SAĞLAM (2015), s. 83.

olabileceği şeklinde olacaktır.⁹² Yani böyle bir durumda çifte miras hakkından söz edilemeyecektir. Evlâtlığın evlât edinene birden çok çizgiyle bağlı olduğu durumlarda ise, çizgilere düşen mirasın toplamına göre hak sahibi olacağı açıktır.⁹³ Bu duruma verilecek en güzel örnek bir dedenin torununu yani kendisinden önce ölen çocuğunun çocuğunu evlât edinmesi halidir.

Evlât edinme dolayısıyla evlâtlığın öz ana babasından olan yasal mirasçılığı zarar görmeyeceği için, evlâtlığın eşler tarafından evlât edinilmesinde dört koldan yasal mirasçı olabilmesi söz konusu olacaktır.⁹⁴

SEROZAN, evlâtlığın bu çifte miras hakkını şu şekilde ifade etmektedir⁹⁵:

“Evlâtlık, çifte nesepli olmanın, aynı zamanda öz ailesiyle biyolojik nesepliliği de korumanın süper avantajını çifte mirasçılığında tadar. O, hem kendisini evlât edinen kişiye hem de öz ailesine mirasçı olabilir.”

Üvey evlât edinmede ise özel bir durum söz konusudur.⁹⁶ Üvey çocuğun evlât edinilmesinde çifte miras hakkı ile kural dışı bir uygulama mevcuttur. Çünkü üvey evlât edinmede doğal soybağı ilişkisinin devam ettiği kabul edilmektedir.

Evlâtlık ve altsoyu ile evlât edinen arasında var olan mirasçılığın özelliklerinden biri de mirasçılığın tek yanlı olmasıdır. Şöyle ki, evlât edinen ve hısımlarının evlâtlık ve altsoyuna mirasçı olması söz konusu değildir.⁹⁷ Hem 743 sayılı Kanunda hem de yürürlükteki Kanunda bu durum hüküm altına alınmıştır.

⁹² ANTALYA/SAĞLAM (2015), s. 86; RUHİ (2013), s. 59; AYDOĞDU (2010), s. 544 vd.

⁹³ AYDOĞDU (2010), s. 544; ANTALYA/SAĞLAM (2015), s. 86; BAYGIN (2003), s. 647.

⁹⁴ BERKİ (1962), s. 23, dn.15; AYDOĞDU (2010), s. 552.

⁹⁵ SEROZAN, Rona (2000). *Çocuk Hukuku*. 1. Bası. İstanbul: Beta Yayıncılık, Kn.215; AYDOĞDU (2010), s. 552-553.

⁹⁶ Üvey evlât edinme, eşlerden birinin diğer eşin öz çocuğunu evlât edinmesidir. Bkz.: DURAL/ÖĞÜZ/GÜMÜŞ, s. 305; AYDOĞDU (2010), s. 67; AKINTÜRK/ KARAMAN (2016), s. 374.

⁹⁷ DURAL/ ÖZ (2015), s. 36; AYDOĞDU (2010), s. 541; ANTALYA/SAĞLAM (2015), s. 86; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ (2015), s. 154; KILIÇOĞLU (2016), s. 40.

Evlât edinen ve hısımlarının evlâtlık ve altsoyuna mirasçı olamaması, yasal mirasçılık açısından getirilen bir emredici düzenlemedir.⁹⁸ Ancak evlât edinen ve hısımları evlâtlık tarafından mirasçı atanabilecekleri gibi kendilerine belirli mal da bırakılabilir.⁹⁹ Bunun dışında evlât edinen aynı zamanda evlâtlığın kan hısımları ise bu sıfatıyla yasal mirasçı olması da mümkündür.¹⁰⁰

Evlât edinenin evlâtlığın yasal mirasçısı olamamasının altında yatan bazı ahlaki hususlar mevcuttur. Kanunla böyle bir düzenlemenin getirilmiş olmasının nedeni, bir kimsenin sırf maddi çıkar kaygılarıyla bir kimseyi evlât edinmesinin önüne geçmektir.¹⁰¹ Evlâtlığın öz ana babasının öz çocuklarına ait mirasın bir başka kimseyle paylaşmak zorunda kalmalarının engellenmesi de bu hükmün getiriliş amaçlarından birini oluşturmaktadır.¹⁰² Dolayısıyla evlâtlığın yasal mirasçısı sadece öz ailesi olacaktır.¹⁰³

Evlât edinenin evlâtlığa mirasçı olamaması TBMM Adalet Komisyonu görüşmelerinde eleştirilmiş ancak Kanunda herhangi bir değişikliğe gidilmemiştir.¹⁰⁴ Evlât edinenin evlâtlığın mirasından yasal mirasçı olarak pay alamaması, evlâtlık ile öz ailesi arasında devam eden bir ilişkinin olmasıyla gerekçelendirilmiştir.¹⁰⁵ İsviçre Medeni Kanunu tarafından getirilen yeni düzenleme böylece Türk Medeni Kanununda yer alamamıştır.¹⁰⁶

Evlâtlığın tek yönlü mirasçılığının, yani evlât edinenin evlâtlık ve altsoyuna mirasçı olamayışının altında yatan nedenleri ortaya koymak için, evlât edinme kurumunun kabul edilmişinde rol oynayan gayeleri gözden

⁹⁸ ANTALYA/SAĞLAM (2015), s. 86; DURAL/ÖZ (2015), s. 36; AYDOĞDU (2010), s. 541-542; ÖZTAN (2001), s.65.

⁹⁹ BAYGIN (2003), s.646.

¹⁰⁰ ANTALYA/SAĞLAM (2015), s. 86; DURAL/ÖZ (2015), s. 36.

¹⁰¹ BAYGIN (2003), s. 646; AYDOĞDU (2010), s. 536 vd.

¹⁰² AYDOĞDU (2010), s. 591.

¹⁰³ AYDOĞDU (2010), s.591; BERKİ (1962), Evlât Edinme, s.120.

¹⁰⁴ Detaylı bilgi için bkz. ERTAŞ, Şeref/KOÇ, Nevzat (2002). *4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu, Gerekçeli- İçtihatlı*. 1. Cilt. İzmir: Dokuz Eylül Yayınları, s. 435-436.

¹⁰⁵ AYDOĞDU (2010), s. 538; AKINTÜRK/ KARAMAN (2016), s. 387.

¹⁰⁶ İsviçre’de tam evlât edinme benimsendiği için, evlâtlık ile öz ailesi arasındaki ilişki sona ermekte; evlât edinen ile tam bir ilişki kurulmaktadır. Bunun sonucu olarak da evlât edinen ile evlâtlık arasında karşılıklı mirasçılık mümkün olmaktadır.

geçirmek gerekir. Evlât edinmenin gerek eski gerek yeni hukuklarda taşıdığı dini, siyasi, manevi, sosyal ve iktisadi amaçları vardır.¹⁰⁷ Çalışmamızın Osmanlı Hukuku kısmında sözünü ettiğimiz “ıcar-ı sağır” yönteminde belirtildiği gibi evlâtlıkları sadık ve ucuz işçi olarak çalıştırmak iktisadi amaçlı kaygıların başında gelmektedir. Günümüz hukuk sistemlerinde artık bu amaçlara kanunların getirdiği sıkı şartlar nedeniyle rastlanmamaktadır. Bununla beraber evlât edinenlerin bazı maddi hesaplar ve menfaatlerle hareket edip evlât edinme kurumunu kullandıkları da görülmektedir.¹⁰⁸ Her ne kadar evlâtlık, besleme ile aynı statüye sahip değilse de, bazı kişilerin evlât edindikten sonra evlâtlığı tıpkı besleme gibi kullandığı yani hizmetçi ya da hasta bakıcı olarak ondan yararlandığı rastlanılan bir durumdur. Bunun dışında meşru olmayan ilişkilerin örtbas edilmesi için ilişki yaşanan kişinin evlât edinildiği durumlarla da karşılaşılmaktadır.¹⁰⁹ Evlâtlık ile evlât edinen arasında her ne kadar bir yapay soybağı kurulsa da, evlâtlığın zarar görmemesi, ondan maddi menfaat elde edilmesinin önüne geçilmesi için evlât edinenin evlâtlığın yasal mirasçısı olamaması kuralı getirilmiştir.

Evlât edinenin evlâtlığa mirasçı olamaması her ne kadar evlât edinenin menfaatlerinin korunması ve öz ana babası ile olan ilişkilerinin (özellikle miras hakkının) devam etmesi için kabul edilmiş bir kural olsa da, evlât edinenin de yarar ve menfaatlerinin korunması gerekmektedir. Evlât edinme kurumunun getiriliş amaçlarından biri de, çocuğu olmayan ve çocuk sevgisi tadamayan kişilerin bu yolla evlât sevgisini tadabilmelerinin sağlanmasıdır.¹¹⁰ Dolayısıyla bu hissiyatla hareket eden kişilerin de maddi menfaatlerinin korunması gereklidir. Özellikle evlât edinenle evlâtlık arasındaki soybağının ortadan kaldırılamaması söz konusu iken, evlât edinenin de miras hakkından yararlanması daha adil olacaktır. Bu yönde İsviçre’de olduğu gibi bir düzenlemeye gidilmesi kanımızca olması gerekli bir değişikliktir. AYDOĞDU’ya

¹⁰⁷ KÖSE, Murtaza (2001). Mukayeseli Hukukta Evlat Edinme Problemi. *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Tetkikleri Dergisi*. S.15, s. 275 vd. AYDOĞDU (2010), s. 49 vd.

¹⁰⁸ KÖSE (2001), s. 280.

¹⁰⁹ ARAT (19779, s. 115-116; AYDOĞDU (2010), s. 53-54; ATAAY (1957), s. 23 vd.

¹¹⁰ AYDOĞDU (2010), s. 49 vd. AKINTÜRK/ KARAMAN (2016), s. 369.

göre, öz ana babanın miras payının evlât edinene bölüşülmesi de getirilebilecek güzel bir çözümdür.¹¹¹

Bir küçüğü evlât edininip, kendi çocuğu gibi yıllarca ona emek veren, eğitim masraflarını karşılayan bir kişinin, evlâtlığın ölümünden sonra ona mirasçı olamaması adalete uygun bir yol olarak gözükmemektedir. Bu yönde ileri sürülen bir görüşün verdiği örnek uyarınca,¹¹² terkedilmiş küçük bir çocuğu evlât edininip, yıllarca ona bakan, onu büyütüp meslek sahibi yapan, zengin olmasına vesile olan, ona asla evlâtlık olduğunu hissettirmeyen evlât edinene; evlâtlık öldükten sonra onun mirasından pay alamamasına rağmen kendi çocuklarını terk eden, onun için hiçbir emek sarf etmeyen öz ana babasının (öz ailesinin) mirasçı olmaları adalet ve hakkaniyet duygularına uygun olmayan bir durumdur.

b. Miras Hakkının Kaldırılabilirliği Sorunu

Konuyla ilgili açıklanması gereken diğer bir nokta da evlâtlık ve altsoyunun mirasçılığının kaldırılıp kaldırılamayacağı meselesidir. 743 Sayılı Kanun döneminde evlâtlığın miras hakkı ortadan kaldırılabilir ya da sınırlanabilirdi.¹¹³ Bu düzenleme uyarınca evlâtlığın yasal miras hakkı resmi sözleşmeyle tamamen ortadan kaldırılabilirdi. Bunun altında ise evlâtlığın evlât edinene aralarında kan hısımlığına dayanan bir bağın bulunmaması yatıyordu.¹¹⁴ Evlâtlığın mirasçılığı resmi sözleşmeyle ortadan kaldırılmışsa (Bu evlât edinme sözleşmesi ile yapılabileceği gibi, daha önceden yapılan bir işlem ile de gerçekleştirilebilirdi) ve aksine herhangi bir düzenleme bulunmuyorsa, onun altsoyu da mirasçı olamazdı.¹¹⁵ Bunun aksine miras hakkından mahrumiyetin sadece evlâtlığın mirasçılığına yönelik olduğu, onun altsoyuna etki etmeyeceği de kararlaştırılabilirdi.

¹¹¹ Detaylı bilgi için bkz. AYDOĞDU (2010), s. 538.

¹¹² ACABEY, M. Beşir (2002). *Soybağı, Kurulması, Genel Olarak Sonuçları, Özellikle Evlilik Dışında Doğan Çocukların Mirasçılığı, Esi ve Yeni Medeni Kanuna Göre Karşılaştırmalı*. İzmir: Güncel Hukuk Yayınları, s. 170-171; AYDOĞDU (2010), s. 538.

¹¹³ AYDOĞDU (2010), s. 548. BELEN (2005), s. 86-87; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ (2015), s. 150 vd.

¹¹⁴ BERKİ (1962), *Evlât Edinme*, s. 134-135; AYDOĞDU (2010), s. 550.

¹¹⁵ BERKİ (1962), *Evlât Edinme*, s. 142; AYDOĞDU (2010), s. 551.

4721 sayılı Türk Medeni Kanununda evlâtlığın yasal miras hakkının kaldırılabilirliğine ilişkin hükme yer verilmemiştir. Böyle bir hükme yer verilmemesi doktrinde bazı farklı görüşlerin ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır. Bu hükmün yasaya bilinçli olarak alınmadığını ileri süren görüşe göre, artık evlatlığın mirasçılığını sınırlandıran ya da tamamen ortadan kaldıran anlaşmaların yapılması imkânı kalmamıştır.¹¹⁶ Bir görüşe göre ise ki bu görüş önceki kanun döneminde ileri sürülen bir görüştür, evlâtlık ilişkisi henüz kurulmadan önce veya kurulduktan sonra mirastan feragat sözleşmesiyle evlâtlığın miras hakkı ortadan kaldırılabilir.¹¹⁷

Mirastan feragat sözleşmesinin evlât edinmeden önce yapılıp yapılamayacağı hususunda bazı görüşler de ileri sürülmüştür. Evlâtlık ilişkisinin kurulmasından önce mirastan feragat sözleşmesi yapılamayacağını ileri süren görüşe göre, hukukta var olan “*Nemo plus iurus ad alium transfere potest quam ipse habet*” yani “hiç kimse sahip olduğu haktan başkasını devredemez” kuralı uyarınca var olan miras hakkından vazgeçilmemelidir. Ancak elbette evlâtlık ilişkisinin kurulmasından sonra miras hakkından feragat edilebilir.¹¹⁸ Diğer görüşe göre ise, evlâtlık ilişkisinin gerek kurulmasından önce gerekse sonra mirastan feragat sözleşmesiyle, evlâtlık miras hakkından vazgeçebilir.¹¹⁹

743 sayılı Kanunun, evlâtlığın yasal miras hakkının resmi sözleşmeyle kaldırılmasına izin vermesi, hatta saklı payının bile kaldırılmasına olanak sağlaması, doktrinde ağırlıklı olarak evlâtlığın kan bağına dayanan gerçek bir altsoy olmaması düşüncesine dayandırılmıştı.¹²⁰ Ayrıca bazı yazarlara göre miras hakkı kamu düzenini ilgilendirmediği için, evlâtlığın mirasçılığına ilişkin hükümler de emredici nitelikte değildi; dolayısıyla aksine düzenleme yapılıp evlâtlığın miras hakkı sınırlandırılabilir hatta tamamen kaldırılabilirdi.¹²¹

¹¹⁶ BELEN (2005), s. 86-87; AKINTÜRK/ KARAMAN (2016), s. 387; ANTALYA/SAĞLAM (2015), s. 85; KILIÇOĞLU (2016), s. 40.

¹¹⁷ RUHİ, s. 58-59; ANTALYA/SAĞLAM (2015), s. 85;

¹¹⁸ Bu görüş için bkz. RUHİ, s. 58-59.

¹¹⁹ ANTALYA/SAĞLAM (2015), s. 85.

¹²⁰ BERKİ (1962), *Evlât Edinme*, s. 129; ANTALYA/SAĞLAM (2015), s. 605.

¹²¹ BERKİ, Şakir (1973). *Evlât Edinmede Miras. Prof. Dr. Kemal Fikret Arık'a Armağan*, s. 26-27, dn.16-17; BERKİ (1962), *Evlât Edinme*, s. 126-127.

Belirtmek gerekir ki, 743 sayılı Medeni Kanun döneminde geçerli olarak kurulan bir evlât edinme sözleşmesi ve bu sözleşme öncesi yapılan evlâtlığın mirasçılığını ortadan kaldıran bir sözleşme, 4721 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesinden sonraki dönem için de geçerli olacaktır.

SONUÇ

İslâmiyet kimsesiz çocukların, anne-baba sevgisini tatmalarını ve korunmalarını sağlamak, her türlü ihtiyaçlarını karşılamak, eğitilip, yetiştirilmek amacı ile gelir düzeyi yüksek, tam ehliyetli kişilerin yanına “koruyucu aile” olarak verilmesini hoşgörü ile karşılamıştır. Ama bu durum hiçbir zaman kimsesiz çocuğun evlât edinilmesi anlamına gelmemiştir. Çünkü İslâm Hukukunda evlâtlık kurumu yoktur. Bunun doğal sonucu olarak korunmak amacı ile aile yanına yerleştirilen kimsesiz çocuklarla aile arasında hukuksal bir bağ kurulmamış, herhangi bir evlilik engeli doğmamış ve çocuklar bu ailelere mirasçı olamamışlardır.

Osmanlı Hukuku da çeşitli nedenlerle sokağa terk edilmiş ya da ebeveynleri ölmüş kimsesiz çocuklar açısından İslâm Hukuku hükümlerini aynen uygulamıştır. Bu yöntemin dışında, Osmanlı Devletinde özellikle ekonomik ve sosyal nedenlerle farklı bir koruyucu aile yapısı da geliştirilmiştir. Bu da ebeveynlerinden biri ya da her ikisi de sağ olan fakat başta fakirlik gibi çeşitli sebeplerle çocuklarına bakamayacak durumda bulunan ailelerin, çocuklarını varlıklı ve güvenilir kişilere koruyucu aile olarak emanet etmeleri yöntemidir. Bu durumda çocuğu yanına alan kişi, çocuk mümeyyiz oluncaya kadar onun bakım ve nafakasından sorumlu tutulmuştur. Mümeyyiz olan ihtiyaç sahibi çocuklar ise “ıcar-ı sagîr” uygulaması ile varlıklı ailelerin yanlarına yerleştirilerek, belirli işlerde çalıştırılmışlar; böylece meslek sahibi olmaları, eğitilmeleri, korunmaları sağlanmıştır. Bu sistemde çocuk mümeyyiz olduğu için emeğinden faydalanılırken kendisine belli bir ücret de ödenmiştir. Osmanlı Devletindeki bu uygulamalar, hukuki neticelerinden mahrum, fiili bir evlâtlık kurumu olarak nitelenebilir. Aile yanına yerleştirilen çocuk, yanına verildiği aile ile bir nesep bağı kuramadığı için bu ailenin resmi mirasçısı da olamamıştır. Sadece İslâm Miras Hukuku hükümleri gereğince, kişinin hayatta iken dilediği kimseye dilediği mal varlığını hibe yoluyla verebilmesini sağlayan ya da kendisinin ölümünden sonra vasiyet yolu ile malının üçte birini

bırakabilmesinin önünü açan hükümler, korunan çocuk ile koruyan aile arasında da geçerli kabul edilmiştir. Osmanlı Devletinin sonlarından Ulus Devlet'e giden yolda, koruyucu ailelerle ilgili düzenlemeler arttırılmış fakat korunan çocuk ile koruyucu aile arasında yeni bir mirasçılık düzenlemesine gidilmemiştir.

Evlât edinme yasal olarak ilk kez 743 sayılı Medeni Kanunla uygulama alanı bulmuştur. Kanunda evlât edinme sözleşmesel bir ilişki sonucu kurulan kurum olarak düzenlenmiştir. 4721 sayılı Kanun ise evlât edinmeyi sözleşme ile kurulan bir kurum olmaktan çıkarmış; evlâtlık ilişkisinin kurulmasını mahkeme kararına bağlamıştır. Her iki Kanunda da benzer düzenlemeler bulunmakla birlikte bazı önemli değişikliklerin varlığından söz etmek mümkündür. İlk değişiklik evlâtlık ilişkisinin kurulmasına ilişkin iken; ikinci değişiklik küçüklerin evlât edinilmesi bakımından kendini gösterir. Yeni düzenlemeyle evlât edinecek kişi ya da kişilerin altsoyunun bulunması, onların bir küçüğü evlât edinmesine engel olmamaktadır; sadece altsoyun açık muvafakatinin alınması yeterli olacaktır. Yürürlükte olan Kanun uyarınca evlât edinme kararının verilmesiyle birlikte evlât edinen ile evlâtlık arasında yapay bir soybağı kurulur. Bu kurulan soybağı evlâtlığın da tıpkı evlât edinenin altsoyu gibi bazı haklara ve yükümlülüklerle sahip olması sonucunu doğurmaktadır. Bu sonuçlardan biri de miras hukukuna ilişkindir. Buna göre, evlât edinilen, evlât edinenin yasal ve saklı paylı mirasçısıdır. Kanun evlâtlığın miras hakkının tıpkı altsoy gibi olduğuna işaret etmiştir. Ancak altsoyun mirasçılığı ile evlâtlığın mirasçılığı arasında bazı farklar bulunmaktadır. Öncelikle evlâtlık sadece evlât edinene mirasçı olabilmektedir yani evlât edinenin diğer hısımlarına mirasçı olamayacaktır. Ayrıca evlâtlık öz ailesine de mirasçı olabilecektir. Bu onun miras hakkının çift yönlülüğünü oluşturmaktadır. Aynı özellik hem 743 sayılı hem de yürürlükte bulunan 4721 sayılı Kanunda varlığını korumaya devam etmiştir. Evlâtlığın miras haklarına bakıldığında onun lehine düzenlemelerin olduğu görülmektedir. Oysa evlât edinen açısından bu durum pek adil olarak yasal düzenleme altına alınmamıştır. Evlât edinen ve hısımları evlâtlığa mirasçı olamamaktadır. Bu özellik ise mirasçılığın tek yönlü olmasını ifade eder. Yine her iki Kanun döneminde de aynı hüküm yer almaktadır. Evlât edinen kişi ya da kişilerin evlâtlığa mirasçı olamamaları TBMM Adalet Komisyonu görüşmelerinde

eleştirilmiş, öneriler getirilmiş ancak kabul edilmemiştir. Doktrinde yazarlar tarafından da Kanunun bu hükmü eleştirilmiş ve bazı yazarlar bu hususa farklı çözüm önerileri getirmiştir. Evlâtlığın miras hukukundan doğan haklarının onun lehine olması söz konusudur; ancak 743 sayılı Kanunda evlâtlığın miras hakkının sınırlandırılması hatta ortadan kaldırılması mümkün olmaktadır. Bu olanağın temelinde ise ağırlıklı olarak evlâtlığın kan bağına dayanan gerçek bir altsoy olmaması fikri yatmaktadır. Oysa yürürlükteki Kanun evlâtlığın yasal miras hakkının kaldırılabilirliğine ilişkin hükmü bünyesine almamıştır. Ancak elbette miras hukukunun genel hükümleri çerçevesinde, mirastan feragat sözleşmesi yaparak evlâtlığın yasal miras hakkından vazgeçmesi mümkün olmaktadır. Bunun dışında evlat edinen, mirastan çıkarmaya ilişkin şartların oluşmasıyla, evlâtlığı mirasçılıktan çıkarabilir; hatta mirastan yoksunluk sebeplerinin gerçekleşmesiyle evlâtlık kendiliğinden yasal mirasçı sıfatını kaybedecektir.

KAYNAKLAR

- ACABEY, M. Beşir; *Soybağı, Kurulması, Genel Olarak Sonuçları, Özellikle Evlilik Dışında Doğan Çocukların Mirasçılığı, Esi ve Yeni Medeni Kanuna Göre Karşılaştırmalı*. İzmir: Güncel Hukuk Yayınları, 2002.
- AKGÜNDÜZ, Ahmet; *İslâm ve Osmanlı Hukûku Külliyyâtı. Özel Hukuk-1, C. 2*, İstanbul: Osmanlı Araştırmaları Vakfı, 2011.
- AKGÜNDÜZ, Ahmet; "İslam Hukukunda Çocuğun Hukuki Durumuna Genel Bir Bakış", *Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C.1, S.2, Diyarbakır, 1984, s.415-439.
- AKINTÜRK, Turgut/ATEŞ KARAMAN, Derya; *Türk Medeni Hukuku- Aile Hukuku*, Ankara: Beta Basım Yayım, 2016.
- AKTAN, Hamza; "İslâm Aile Hukuku", *Sosyal-Kültürel Değişme Sürecinde Türk Ailesi*, C. II, Ankara: Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları, 1992, s.396-433.
- ANTALYA, Gökhan/ SAĞLAM, İpek; *Miras Hukuku*, İstanbul: Legal Yayınevi, 2015.
- ARAT, Tuğrul; "Evlat edinme hukukundaki gelişmelere toplumsal- işlevsel açıdan bakış". *Prof. Dr. Osman Berki'ye Armağan*. Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları No:411, 1977, s. 105-178.
- ARIK, K. Fikret; "Evlat Edinme Bakımından Türk ve İsviçre Doktrin ve Tatbikatı Arasında Bir Mukayese, 3. Rapor", *İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi*, C.2, S.2, İstanbul, 1959, s. 40-53.
- ATAAY, Aytekin; *Medeni Hukukta Evlat Edinme, Birinci Fasikül, Giriş- Evlat Edinmenin Meydana Gelmeye*, İstanbul: İsmail Akgün Matbaası, 1957.
- AYDIN, Mehmet Akif; "Evlât Edinme", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C.11, İstanbul: İSAM Yayınları, 1995, s. 527-529.
- AYDOĞDU, Murat; *Çağdaş Hukuki Gelişmeler Işığında Evlat Edinme*, İzmir: Günaydın Hukuk Yayınları, 2006.
- AYDOS, Oğuz Sadık, "Yeni Medeni Kanuna Göre Evlat Edinme", *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 4, S.1-2, Ankara, 2003.
- BAY, Abdullah; "Çocuklar, Hayırseverlik ve Hukuk: Hayırsever Osmanlılar ve Oğulları", *Kebikeç*, S.35, Ankara, 2013. s. 187-213.

- BAY, Abdullah; "Osmanlı Devleti'nde Koruyucu Aile Hukuku ve Uygulaması Üzerine Bir Değerlendirme", *Tanzimat Öncesi Osmanlı Toplumunda Cinsiyet, Mahremiyet ve Sosyal Hayat*, (Editörler: Miyase Koyuncu Kaya, Bedriye Yılmaz), Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2018, s.190-206.
- BAYGIN, Cem; "Evlât Edinmenin Sonuçları", *Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C.7, S.1-4, Erzincan, 2003, s. 627-650.
- BELEN, Herdem; *Yeni Medeni Kanun Hükümleri Uyarınca Evlât Edinme*, İstanbul: Beta Basım Dağıtım, 2005.
- BERKİ, Şakir; *Alman, İsviçre ve Türk Medeni Kanunlarında Evlât Edinme*. Ankara: Yargıçoğlu Matbaası, 1962.
- BERKİ, Şakir; "Evlât Edinmede Miras". *Prof. Dr. Kemal Fikret Ank'a Armağan*, Ankara: Sevinç Matbaası, 1973, s. 21-36.
- BİLMEN, Ömer Nasuhi; *Hukukî İslâmîyye ve İstılahatı Fıkhiyye Kamusu*, C. 7, İstanbul: Bilmen Yayınevi, ty.
- ÇAĞLAR, Doğan; "Atatürk ve Cumhuriyet Devrinde Korunmaya Muhtaç Çocuklara Sağlanan Bakım ve Öğretim Olanakları", *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, C. 15, S. 2, Ankara, 1982, s. 1-21.
- DURAL, Mustafa/ÖĞÜZ, Tufan/GÜMÜŞ, M. Alper; *Türk Özel Hukuku, Cilt III, Aile Hukuku*, İstanbul: Filiz Kitabevi, 2016.
- DURAL, Mustafa/ ÖZ, Turgut; *Türk Özel Hukuku: Cilt IV- Miras Hukuku*. İstanbul: Filiz Kitabevi, 2015.
- ERBAY, Celâl; *İslâm Hukukunda Küçüklerin Himayesi*, İstanbul: Rağbet Yayınları, 1998.
- ERTAŞ, Şeref/KOÇ, Nevzat; *4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu, Gerekçeli- İçtihatlı*. 1. Cilt. İzmir: Dokuz Eylül Yayınları, 2002.
- HATEMİ, Hüseyin; *Miras Hukuku*, İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2014.
- İNAN, Ali Naim/ ALBAŞ, Hakan/ ERTAŞ, Şeref; *Türk Medeni Hukuku Miras Hukuku*. Ankara: Bilge Yayınevi, 2015.
- İstanbul Kadı Sicilleri, Bâb Mahkemesi 46 Numaralı Sicil (H.1096-1097/M. 1685-1686)*, (Hazırlayan: Sabri Atay, Hüseyin Kılıç vd.), İstanbul: İSAM Yayınları, 2011.

- İstanbul Kadı Sicilleri, Bâb Mahkemesi 54 Numaralı Sicil (H.1102/M.1691)*, (Hazırlayan: Hüseyin Kılıç, Yılmaz Karaca vd.), İstanbul: İSAM Yayınları, 2011.
- İstanbul Kadı Sicilleri, Hasköy Mahkemesi 5 Numaralı Sicil (H.1020-1053/M.1612-1643)*, (Hazırlayan: Baki Çakır, Zeynep Trabzonlu vd.), İstanbul: İSAM Yayınları, 2011.
- İstanbul Kadı Sicilleri, İstanbul Mahkemesi 12 Numaralı Sicil (H.1073-1074/M.1663-1664)*, (Hazırlayan: Rasim Erol, Salih Kahraman vd.), İstanbul: İSAM Yayınları, 2010.
- İZGİ, Özkan; *Uygurların Siyasi ve Kültürel Tarihi (Hukuk Vesikalarına Göre)*, Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, 1987.
- KARAMAN, Hayrettin; *Mukayeseli İslâm Hukuku*, C.1, İstanbul: Nesil Yayınları, 1991.
- KAYA, Cengiz; *Türk Hukukunda Evlat Edinme*, İstanbul: Beta Basım Dağıtım, 2009.
- KILIÇOĞLU, Ahmet; *Aile Hukuku*, Ankara: Turhan Kitabevi, 2016.
- KÖSE, Murtaza; "Mukayeseli Hukukta Evlat Edinme Problemi", *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S.15, Erzurum, 2001, s. 267-306.
- KÖSE, Saffet; "Lakî", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C.27, İstanbul: İSAM Yayınları, 2003, s. 68-69.
- KURT, Abdurrahman; "Tanzimat Döneminde Koruyucu Aile Müesseseleri" *Sosyo-Kültürel Değişme Sürecinde Türk Ailesi*, C. 2, Ankara: Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları, 1992, s. 548-560.
- KURT, Abdurrahman; "İslâm'ın Koruyucu Aileye Bakışı", *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C. 6, s. 6, Bursa, 1994, s.177-186.
- MAKSUDYAN, Nazan; "Evli evine, köylü köyüne, evi olmayan? Osmanlı Kent Reformu ve Şehirlerde İstenmeyen Çocuklar", *Kebikeç*, S. 34, Ankara, 2012, s. 159-183.
- Netîcetü'l-Fetâvâ. Şeyhülislâm Fetvaları*, (Derleyenler: es-Seyyid Ahmed Efendi, es-Seyyid Hafız Mehmed b. Ahmed el-Gedûsi), (Hazırlayanlar: Süleyman Kaya, Betül Algin vd.), İstanbul: Klasik Yayınları, 2014.
- NOMER, Ergin; *Devletler Hususi Hukuku*, İstanbul: Beta Basım Dağıtım, 2015.
- ÖZMEN, İsmail; *Açıklamalı İçtihatlı Evlat Edinme Davaları*, Ankara: Kartal Yayınevi, 2004.

- ÖZUĞUR, Ali İhsan; *Türk Medeni Kanununun Değişen Yeni Düzenlemeleri İle Açıklamalı- İctihatlı Velayet- Vesayet- Soybağı Evlat Edinme Hukuku ve Diğer Eşin Rıza ve Onamına Bağlı İşlemler*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2010.
- ÖZUĞUR, Ali İhsan; *Velayet-Vesayet-Soybağı- Evlat Edinme Hukuku-Diğer Eşin Rıza ve Onamına Bağlı İşlemler*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2010.
- ÖZTAN, Bilge; *Aile Hukuku*, Ankara: Turhan Kitabevi, 2015SCHWAB, Dieter; *Familienrecht*, München, 2001.
- ÖZTÜRK, Hüseyin; *Kınalızâde Ali Çelebi'de Aile*, Ankara: Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları, 1990.
- RUHİ, Ahmet Cemal; *Türk Hukukunda Evlat Edinme ve Evlat Edinme İle İlgili Yabancı Mahkeme Kararlarının Türkiye'de Tanınması*, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2013.
- SAĞLAM, Osman; *İslâm Hukuku Açısından Evlat Edinme*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2006.
- SEROZAN, Rona; *Çocuk Hukuku*. 1. Bası. İstanbul: Beta Yayıncılık, 2000.
- STAUDINGER, J./FRANK, Rainer; *J. Von Staudingers Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch mit Einführungsgesetz und Nebengesetzen, Viertes Buch, Familienrecht, §§1741-1772 BGB, 13. Bearbeitung*, Berlin, 2001.
- TOPAL, Şevket; "Korunmaya Muhtaç Çocukların Bakımı ve Gözetimi Açısından İslâm Hukukunda Velâyet ve Vesayet Yetkisi", *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, C. 6, S. 3, Samsun, 2006, s. 249-273.
- ÜNAL, Vehbi; "Dünden Bugüne Kültürümüzde Koruyucu Aile Hizmetleri Üzerine Bazı Değerlendirmeler", *Turkish Studies, International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, C. 10, S. 6, Bahar, 2015, s. 875-900.
- YALMAN, Süleyman; "Evlat Edinme ve Evlatlığın Miras Hakkı", *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C.5, S.1-2, Konya, 1996, s. 213-224.
- YAZICI, Nesimi; "Osmanlılarda Yetimlerin Korunması Üzerine Bazı Değerlendirmeler", *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C.48, S.1, Ankara, 2007, s. 1-46.